

PÕLLUMAJANDUS-
MINISTEERIUM

Põllumajandusministeeriumi aastaraamat 2013

Põllumajandusministeeriumi aastaraamat 2013

PÕLLUMAJANDUS-
MINISTEERIUM

Koostanud Merike Koov

Keeleliselt toimetanud Kaisa Väärtnõu

Fotod: Timo Anis, Kätlin Kalajärv, Julia-Maria Linna, Vahur Mõttus, Katrin Rannik, Liis Reinma, Artur Sadovski, Urve Steinfeld, Triin Viljasaar

Illustratsioon esikaanel: Valdek Alber

Kujundanud Hele Hanson-Penu / AS Ecoprint

Trükkinud AS Pajo

ISSN 2228–1959 (trükis)

ISSN 2228–186X (võrguväljaanne)

Tallinn 2014

Põllumajanduspoliitikat ei tehta üksnes põllumeeste ja toidutootjate jaoks. Põllumajanduspoliitika on kõigi inimeste jaoks.

Olles Euroopa Liidus, on meil võimalus ja kohustus osaleda Euroopa Liidu ühises põllumajanduspoliitikas. Selle järgi kujundame oma põllumajanduspoliitika ja vastupidi – oma soovide ning huvide järgi püüame mõjutada Euroopa Liidu ühist poliitikat.

2013. aasta oli Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika läbirääkimiste ja kokkulepete saavutamise aasta. Põllumajanduspoliitika reformi läbirääkimised osutusid keeruliseks ja aeganõudvamaks, kui paar aastat tagasi nendega algust tehes kavandati, aga kokkulepped siiski saavutati. Kuna need saavutati kavandatust aasta võrra hiljem, siis 2014. aasta kujuneb paratamatult Euroopa Liidu põllumajandusele üleminekuaastaks, kui põllumajanduse toetamises on oma osa nii eelmisel (aastad 2007–2013) kui uuel (2014–2020) rahastamisperioodil.

Uue maaelu arengukavaga aastateks 2014–2020 oleme jõudnud pärast enam kui kahe aasta pikkust ettevalmistusprotsessi lõpusirgele. Siiski on uue maaelu arengukava käivitumiseni vaja läbida veel mitu õiguslikku sammu, neist viimasena heakskiitmine Euroopa Komisjoni poolt. Samuti peame uue arengukava käivitamiseks välja töötama mitmeid siseriiklikke õigusakte. Seega – aasta 2014 tuleb samuti väga töörohke aasta.

Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika ja kalanduspoliitika toel on viimastel aastatel suurenenud investeringud Eesti põllumajandusse ja kalandusse – see on aidanud tõsta tootmise efektiivsust ja konkurentsivõimet, kasvanud on põllumajanduslikus kasutuses olev maa ja toiduainete eksport. Olulist mõju maaelule on avaldanud ka maaelu mitmekesistamise ja keskkonnasõbraliku tootmise toetamine. Võime olla uhked, et nende poliitikate väljatöötamine ning rakendamine toimub Eesti osalusel ja kaasabil.

Eesti tasakaalustatud arengu eelduseks on meie maaelu, põllumajanduse ja ka kalanduse säästlik areng. Põllumajandus on Eestis ikka veel suure kasvupotentsiaaliga valdkond, mis koos kalandusega on võimeline tagama meie elanikkonna toiduga varustuse. See omakorda on osa riigi julgeolekust.

Kogu maaelu, sealhulgas rannapiirkondade heaolu kasvuks tuleb ka edaspidi keskenduda põllumajandustootjate, toidutööstuse ja kalandussektori konkurentsivõime tõstmisele. Kuid üksnes konkurentsivõime ei vii tasakaalustatud arenguni. Põllumajandus- ja maaelupoliitikat on vaja rakendada viisil, mis kindlustab töökohtade juurdeloomise maapiirkondades ning looduskeskkonna hea seisundi ja loodusliku mitmekesisuse. Mida mitmekesisemad on maaelu arendamise meetmed, seda elujõulisem on maaelu tervikuna. Nii Eesti maaelu arengukava kui Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi rakenduskava meetmete abil saame tagada erinevate tootmisvormide vahelise tasakaalu, keskkonnasäästliku majandamise ning maaelu mitmekesistamise ja sotsiaal-kultuurilise edendamise.

Eesti põllumajanduspoliitika üheks suurimaks väljakutseks ongi olnud tasakaalu leidmine traditsiooniliste, looduslähedaste, maakultuuri kandvate peretalude ning järjest enam tööstuslikuks muutuva intensiivse suurtootmise vahel.

Helir-Valdor Seeder

põllumajandusminister 05.04.2007–26.03.2014

Head kolleegid!

Põllumajandusministeeriumi järjekordne aastaraamat annab põgusa ülevaate ministeeriumi 2013. aasta töödest ja saavutustest. Kaante vahele on koondatud küll vaid osa ministeeriumi tegemistest, aga isegi see väike osa tutvustab meie töövaldkondade suurt ulatust.

Avateemana on aastaraamatus käsitletud meie pingutusi ja saavutusi rahvusvahelisel areenil. Aasta 2013 kujunes Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika läbirääkimiste intensiivperioodiks: pingelised poliitilised debatid kestsid aasta ringi ning lõplikud kokkulepped, millega võime üldjoontes rahul olla, saavutati alles detsembriks. Lisaks oma kohustuste täitmisele Euroopa Liidus ja rahvusvahelistes organisatsioonides arendame aktiivselt ka idasuunalist koostööd.

Ministeeriumi põhivaldkondadest rääkides on 2013. aastal lisaks maa-elu arengukavale tõusnud tähelepanu alla sellised teemad nagu maa, eriti põllumajandusmaa väärtus ning uuringute korraldamine ja arendustegevus. Eriti mastaapne on 2013. aastal alustatud toidu tarbimise uuring, mille tulemustest loodame lähtealuseid edaspidisele toiduohutuse alasele tööle. Oleme eestvedajana alustanud ettevalmistusi Eesti biomajanduse strateegia väljatöötamiseks. Koostamisel on arengukavad mitmes valdkonnas: mahepõllumajanduses, aianduses, teraviljasektoris. Areneb ja tugevneb meie kalandussektor, seda eelkõige tegevuse ümberkorraldamise ja kala töötlemise võimaluste avardamise kaudu. Teaduspotsentsiaali parema ära kasutamise eesmärgil moodustati 2013. aastal Eesti Taimekasvatuse Instituut – selle ümberkorraldusega loodame tõsta Eesti põllumajandusteaduse rahvusvaheliselt tunnustatud tasemele.

Väga suureks ja oluliseks tööks 2013. aastal olid ettevalmistused osalemiseks partnerriigina rahvusvahelisel toidu- ja põllumajandusmessil „Internationale Grüne Woche 2014“ Berliinis. Ettevalmistused algasid juba 2012. aastal ja kulmineerusid messi toimumisega 16.–26. jaanuaril 2014. Kuigi koostöösse olid haaratud mitmed riigiasutused, ettevõtted ja organisatsioonid, võime uhkusega tunnustada, et meie ministeeriumil oli kande roll. Nüüd, mil kokkuvõttes on tehtud, võime öelda, et saime partnerriigi ülesannete ja kohustustega suurepäraselt hakkama. Kuna mess toimus 2014. aastal, siis põhjalikumalt loete sellest järgmises aastaraamatus.

2013. aasta oli ministeeriumis paljuski uuenduste aasta, seda ka valitsemisala organisatsiooni arenduse ja töökorralduse tõhustamise vallas. 1. aprillist 2013 läksime üle uuele avaliku teenistuse seadusele. Selle põhimõttelise ümberkorralduse käigus muudeti ministeeriumi 307 teenistuskohast 72 töökohtadeks. Hoolimata sellest, et meil töötab nüüd inimesi nii avaliku teenistuse seaduse kui töölepinguseaduse alusel, püüame kõiki oma inimesi käsitleda võimalikult võrdsetena, seda nii koolituste, lähetuste, palgajuhendi kui ka kõige muu poolest.

Suureks ümberkorralduseks oli infotehnoloogia konsolideerimine eesmärgiga kehtestada ja juurutada kogu haldusalas ühtsed IT-alased standardid.

Töö ei karda vanust. Autor Timo Anis. Põllumajandusministeeriumi fotokonkursi I koht ja publiku lemmik.

Samuti puudutab see järjest olulisemaks muutuvat küberturvalisuse teemat ning aitab tõhustada uute IT-süsteemide väljatöötamist. Ka siseauditeerimise valdkonnas rakendusid 2013. aastal olulised ümberkorraldused. Strateegilise planeerimise jaoks võtsime kasutusele uue tööplaani infosüsteemi, mille juurutamine jätkub 2014. aastal.

Hea meel on tõdeda, et meie inimesed tegelevad lisaks igapäevatööle paljude huvitegevustega, alates liikumisharrastustest kuni kaunite kunstideni. Sellised harrastused ei paista aga tavaliselt töölaua taga istudes välja. Seetõttu oli eriti tore algatus avalike suhete osakonna korraldatud fotokonkurs „Hooaeg 2013“, kuhu esitatud fotosid said kõik meie inimesed internetis vaadata ja hinnata. Näitus fotokonkursi parimatest töödest oli väljas ministeeriumi kohvikus; parimad fotod on avaldatud ka selles aastaraamatus.

Kui 2013. aasta oli meil paljude sisemiste ümberkorralduste aasta, siis 2014. aasta tuleb n-ö näo vahetuse aasta. See on valitsusasutuste uuele ühtsele visuaalsele identiteedile ülemineku aasta. Ministeeriumi senise logo asemel peame kasutusele võtma kaks uut – riigivapiga logo ja kolme lõviga logo. Uued logod – samuti uue veebilehe – saavad kõik ministeeriumid ja valitsusasutused. Ka käesolev aastaraamat on juba uue visuaalse identiteedi nägu.

Kallid kolleegid! Neid saavutusi, millest aastaraamat räägib, ja ka neid, mis pole seekord kaante vahele mahtunud, ei oleks ilma teieta. Tänan, et olete andnud oma panuse meie ühiste eesmärkide saavutamisel! Soovin teile jaksu ja meelekindlust igapäevaste tööülesannete täitmisel ning tarmukust uuteks väljakutseteks.

Ants Noot

Põllumajandusministeeriumi kantsler

Sisukord

Põllumajandusministeerium rahvusvahelises koostöös	7
Aasta 2013 – ÜPP läbirääkimiste intensiivperiood <i>Madis Pärtel, Peeter Seestränd</i>	7
Idasuunaline koostöö nõuab kannatust ja järjekindlust <i>Galina Jevgrafova</i>	9
Toiduohutus, taimetervis, loomade heaolu ja tervishoid	11
Toidu tarbimise uuringud – oluline samm toiduohutuse tõhustamisel <i>Katrin Lõhmus</i>	11
Mahepõllumajanduse arengukava 2014–2020 väljatöötamisest <i>Eve Ader</i>	13
Maaelu, põllumajandus, toiduainetööstus	16
Põllumajandusmaa väärtus ja kasutamise perspektiivid <i>Marko Gorban</i>	16
Poollooduslike koosluste hooldamine <i>Kaidi Jakobson</i>	21
Leader-meetme raames moodustatud kohalike tegevusgruppide strateegiate vahehindamine <i>Tanel Tang</i>	24
Mesindusprogramm ja selle rakendamine Eestis <i>Liina Jürgenson</i>	27
Kaasamine otsetoetuste valdkonna otsustusprotsessides <i>Triin Kraav</i>	29
Toiduabi programmi rakendamisest Eestis aastatel 2007–2013 <i>Kadri Rand</i>	31
Aiandussektor ja teraviljasektor saavad arengukavad <i>Erkki Miller</i>	33
„Peipsi sibul“ – Eesti esimene toidukvaliteedikava <i>Jaanus Joasoo, Aleksander Vukkert</i>	34
Kalamajandus	36
Euroopa Kalandusfondi abi kaluritele <i>Gunnar Lambing, Liis Reinma</i>	36
Teadus- ja arendustegevus	40
Eesti Taimekasvatuse Instituudi moodustamisest <i>Küllli Kaare</i>	40
Valitsemisala organisatsiooni arendus	42
Üheksa kuud uue avaliku teenistuse seadusega <i>Urve Anter</i>	42
Infotehnoloogia valdkonna konsolideerimine <i>Enno Veikesaar</i>	44
Siseauditi konsolideerimine <i>Margit Krieger</i>	48
Põllumajandusministeeriumi personal	50
Meie inimesed	50
Sellised me oleme	54
Põllumajandusministeeriumi struktuur	64

Põllumajandusministeerium rahvusvahelises koostöös

Aasta 2013 – ÜPP läbirääkimiste intensiivperiood

Madis Pärtel

Peeter Seestränd

2013. aasta oli Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) läbirääkimiste mõistes kahtlemata kõige intensiivsem aasta. Poliitilised debatid nõukogu istungitel ja ettevalmistavatel kohtumistel hakkasid ametlikult toimuma juba 2010. aastal ja mitteametlikult isegi veelgi varem.

lirimaa eesistumise ajal¹ arutati eelkõige ÜPP reformipaketi nelja seadusandlikku akti – otsetoetuste, maaelu arengu, ühise turukorralduse ja horisontaalset määrust.

Olulist rolli ÜPP reformi arengus kandsid seitsmeaastase (2014–2020) finantsperspektiivi (MFF) arutelud, kuna nende käigus otsustati EL-i eelarve, sealhulgas ka ÜPP vahendite jaotus. Esimest korda EL-i ajaloos võeti seekord vastu eelarve, mis võrreldes eelnevaga on kaheksa korda suurenenud. Eesti esindajate ja asjaosaliste koordineeritud tegevus tõi meile Euroopa Komisjoni esialgse pakkumisega võrreldes juurde kokku ligikaudu 85 miljonit eurot. Võrreldes eelmise finantsperspektiiviga kasvas Eestile ÜPP raames antavate EL-i rahade summa kokku umbes 40%. Eesti oli sellega suhtarvu poolest suurim võitja EL-i eelarves.

ÜPP eelarve läbirääkimistel oli määrav roll Balti riikide selgel ühispositsioonil, mille ettevalmistamine käivitati juba 2011. aasta lõpus. See koostöö toimus kuni MFF-i kokkuleppe saavutamise

lõppfaasini ja seetõttu kandis pikk ettevalmistus ka vilja. Otsetoetuste üldist võrdsustamist soovisid Balti riigid kiirendada ennekõike arvestusliku otsetoetuse hektarimakse tõstmisega EL-i madalama otsetoetuste tasemaga riikide hulgas (ehk Balti riikides) nii, et see keskmise otsetoetuse tasemega liikmesriikides oluliselt ei muutuks. Kuna uue perioodi EL-i koondeelarve ja ÜPP eelarve tulevad varasemast väiksemad ning Balti riikide toetuste tõusu peavad finantseerima teised liikmesriigid, kelle otsetoetuste tase on üle EL-i arvestusliku keskmise, siis oli realistlik seada eesmärgiks saavutada otsetoetustes 75% tase EL-i arvestuslikust keskmisest ning vältida maaelu arendamiseks eraldatud vahendite olulist vähendamist.

Need eesmärgid kajastusid ka 2013. aasta 7. veebruari Euroopa Ülemkogu kokkuleppes.

2013. aasta 7. veebruari Euroopa Ülemkogu istungil toimunud eelarveläbirääkimistel jõudsid liikmesriigid küll omavahel kokkuleppele, kuid Euroopa Parlamendiga kokkuleppe saavutamiseni kulus veel kolmveerand aastat.

18.–19. märtsil toimunud põllumajanduse ja kalanduse nõukogus jõudsid liikmesriigid kokkuleppele nõukogu üldises lähenemises ÜPP reformipaketile (Sloveenia ja Slovakkia hääletasid vastu). Seejärel algasid kolmepoolsed

¹ Iiri Vabariik oli Euroopa Liidu eesistuja 01.01.2013–30.06.2013

läbirääkimised Euroopa Komisjoni, Euroopa Parlamendi ja eesistujariigi vahel. Kokku toimus liri eesistumise jooksul üle 50 ametliku ja mitte-ametliku kolmepoolse kohtumise.

Eesti jaoks oli oluline, et eesistuja mandaat sisaldaks SAPS-iga² jätkamise võimalust, selget viidet piimakvoodi kaotamisele 2015. aastast ning erisust rohestamise nõude osas. Nimetatud erisus tähendab mööndust, et riikides, kus mets katab üle poole pindalast, ei tule kõige metsasemates piirkondades osa põllumajandusmaast kasutusest välja jätta. Sellesesisulise kokkuleppe aluseks oli EL-i viie kõige metsasema riigi (Soome, Rootsi, Sloveenia, Läti ja Eesti) ühisdeklaratsioon Euroopa Liidu Nõukogu põllumajanduse erikomitees (SCA) jaanuaris 2013.

Eesistuja andis liikmesriikidele jooksvalt ülevaateid nii SCA kui ka põllumajandusministrite nõukogu kohtumistest. Üldiselt kulgesid läbirääkimised edasiviivalt ja edukalt; probleemseks osutusid kõige poliitilisemad teemad, eelkõige ühise turukorralduse määrus (kvoodid, eksporditoetused jmt) ning otsetoetuste rohestamine.

Pärast 24.–25. juunil toimunud kahepäevaseid läbirääkimisi jõudis põllumajandus- ja kalandusministrite nõukogu poliitilisele kokkuleppele ÜPP reformipaketis. Kokkuleppe kaks peamist võimalikku komistuskivi puudutasid Euroopa Parlamendi ja nõukogu pädevusi seoses aluslepingu artiklitega 43(2) ja 43(3) ning suuremate toetusesaajate toetussummade vähendamist. Siiski anti eesistujale mandaat viimaseks kolmepoolseks kohtumiseks parlamendiga, kuigi Suurbritannia ja Saksamaa jäid lõpphääletusel ühise turukorralduse määruse asjus erapooletuks. Eesistuja mandaat sisaldas SAPS-iga jätkamise võimalust, selget viidet piimakvoodi kaotamisele 2015. aastast ning erisust rohestamise nõude osas.

26. juunil toimus viimane kolmepoolne kohtumine, kus nõukogu, komisjon ja parlament jõudsid omavahel kokkuleppele ÜPP reformi asjus, mis tähendas õigusaktide vastuvõtmist esimesel lugemisel. Siiski jäid lahtiseks teatud

MFF-iga seotud üksikasjad (sammastevaheline paindlikkus, väline ühtlustamine, kaasfinantseerimise tasemed ning suuremate toetussummade vähendamine ja astmelisus). Eesti peamised eesmärgid said selle kokkuleppega täidetud.

Leedu eesistumise³ prioriteediks oli lõpetada arutelu ÜPP reformipaketi nelja seadusandliku akti MFF-iga seotud üksikasjade ja protsessi viibimisest tingitud üleminekumeetmete määrase üle. Üleminekumäärus oli tarvilik selleks, et tagada sujuv kohanemine uute tingimustega 2014. aastal. Leedu eesistumise ajal toimus mitu ametlikku ja mitteametlikku kolmepoolset kohtumist, mille jooksul suudeti hoida juunis saavutatud poliitilist kokkulepet. Küsimusi arutati ka põllumajanduse erikomitees ja valdkondlikes töögruppides. Peamiseks vaidluskohaks kujunes üleminekumäärus.

23. septembri põllumajanduse ja kalanduse nõukogu istungil võeti hääletusele täpsustatud ÜPP reformipaketi mandaat (Poola oli vastu, Ungari ja Tšehhi jäid erapooletuks ning Rootsi võttis reservatsiooni). Peamiselt muudeti kaht punkti maaelu arengu määruks: EL-i poolset kaasfinantseerimise määra tõsteti vähem arenenud piirkondades (sealhulgas ka Eestis) 75%-lt 85%-le ning vastutulekuna parlamendile lisati maaelu iga-aastane eelarve määruse lisasse delegeeritud aktina.

19. novembril kiitis Euroopa Parlamendi täiskogu heaks nii MFF-i kui ka ÜPP reformipaketi määruste ja üleminekumääruse konsolideeritud tekstid. 16. detsembril toimunud põllumajanduse ja kalanduse ministrite nõukogu istungil kinnitati need ilma aruteluta. Reformipaketi õigusaktid avaldati Euroopa Liidu Teatajas 21. detsembril ning üleminekumäärus 27. detsembril 2013. aastal.

Teemadest, mille asjus kokkulepe saavutati, oli Eesti jaoks oluline ÜPP esimese samba toetus- teks eraldatud rahasumma suurendamine MFF-i paketi toimunud otsetoetuste võrdsustamise käigus ning maaelu arengukava eelarve jätmine üldjoontes samale tasemele. Lisaks neile kahele

² SAPS – *Single Area Payment Scheme*, ühtse pindalatoetuse skeem

³ Leedu Vabariik oli Euroopa Liidu eesistuja 01.07.2013–31.12.2013

olid Eesti jaoks väga olulised aga ka järgmised teemad:

- Võimalus jätkata ühtse pindalatoetuse skeemi (SAPS) rakendamist kuni 2020. aastani. Sealjuures on võimalus rakendada väiketootjaid soosivat ümberjaotavat toetust, kus esimestele hektaritele kehtivad kõrgemad toetusmäärad.
- Erisus rohestamise nõude osas – riikides, kus mets katab üle poole pindalast, ei tule kõige metsasemates piirkondades osa põllumajandusmaast kasutusest välja jätta.
- Piimakvootide kaotamine 2015. aastast ja suhkrukvoodi kaotamine 2017. aastast.
- Eesti soov lisada toidusektor EL-i maaelu prioriteetidesse sai põhimõtteliselt täidetud, kuna EL-i maaelu kolmandas prioriteedis on kajastatud ka põllumajandussaadused.
- Samuti oli Eesti jaoks oluline MFF-i kokkuleppega saavutatud otsetoetuste taseme märkimisväärne tõus eelarveperioodil 2014–2020 – lõpliku sõnastuse järgi tõusevad Eesti otsetoetused perioodi lõpuks tasemele 75% EL-i arvestuslikust keskmisest (196 €/ha).

Idasuunaline koostöö nõuab kannatust ja järjekindlust

Galina Jevgrafova

Euroopa Liidu koostöö idapartnerlusriikidega oli 2013. aastal tähelepanuväärne ning pakus rohkelt kõneainet. Suvel lõpetati EL-i ning Armeenia, Gruusia ja Moldova läbirääkimised assotsieerumislepingu ning laiapõhjalise ja kaugeulatava vabakaubanduslepingu sõlmimise üle. Just need lepingud on eelduseks idapartnerlusriikide poliitilisele assotsiatsioonile ning majanduslikule integreerumisele EL-iga.

Nimetatud lepingud loodeti sõlmida idapartnerluse kolmandal tippkohtumisel Vilniuses 2013. aasta novembri lõpus. Septembris teatas aga Armeenia oma otsusest peatada assotsieerumisprotsess EL-iga ning ühineda Venemaa, Kasahstani ja Valgevene tolliliiduga. Kaheksa päeva enne planeeritud tippkohtumist teatas oma loobumisest ka Ukraina. Nende riikide otsuseid võib põhjendada erinevalt, kuid see juhtum näitab, et idapartnerluspoliitika praegusel kujul ei suuda täita oma potentsiaali. Riigid vajavad erinevat lähenemist ning edasise koostöö

aluseks peaks olema hoopis väike hulk tõsist vastastikust huvi pakkuvaid ja hoolikalt valitud strateegilisi teemasid. Piirkonna ülejäänud kaks riiki – Aserbaidžaan ja Valgevene – on olnud idapartnerluspoliitika raames pigem vaatleja rollis.

Välissuhtlus nõuab arvestamist keerulise olukorraga maailmas. Põllumajandusministerium suudab vajadusel riikidele individuaalselt läheneda, meil on selleks oskused ja teave, seda eriti arenguabi silmas pidades. Idapartnerlusriikides on põllumajandusel nii majanduses kui sotsiaalvaldkonnas väga suur tähtsus ning piisavalt arenguruumi. Ajaloolise eripära tõttu on Eesti eksperdid eelpool nimetatud riikides väga hinnatud ja oodatud.

Eriti tähelepanuväärne oli 2013. aasta suurte projektide tõttu. Kui varem töötati mitme lühiajalise projektiga, siis mullu viidi läbi esimene pikaajaline projekt: „Toiduohutusreeglite

rakendamine Gruusia ettevõtetes" (septembrist 2012 kuni detsembrini 2013). Selle projekti raames parandati Gruusia piimasektori töötleva tööstuse ettevõtjate teadlikkust toiduohutussüsteemist, juurutades ohuanalüüsi ja kriitiliste kontrollpunktide süsteemi HACCP. Projekti oluline komponent oli kohalike ekspertide kaasamine. Lisaks on Põllumajandusministeerium ette valmistanud veel mitu pikaajalist projekti, mida rahastatakse Välisministeeriumi eelarves olevatest arengukoostöö ja humanitaarabi vahenditest. Üks neist on projekti „Toiduohutusreeglite rakendamine Gruusia ettevõtetes“ jätkuprojekt, milles antakse süvendatud teadmisi toiduohutusting kvaliteedinõuetest, mida peavad järgima juustu valmistavad mikro- ja väikeettevõtted. Samuti kaasatakse kohalikke konsulente projekti käigus saadud teabe levitamiseks Gruusias ning koostatakse väikekäitlejatele kvaliteedikäsiraamat, mis kirjeldab toiduohutus- ja kvaliteedinõudeid juustu valmistamisel.

Pole üllatav, et lisaks Gruusiale on teine riik, kus Eestil on pikaajaline projekt, aktiivne idapartnerluse liige Moldova. 2014. aastal viiakse seal läbi meie ministeeriumi, Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti ning Moldova põllumajanduse ja toiduainetööstuse ministeeriumi ühisprojekt. Projekti finantseerib 82% ulatuses Eesti välisministeerium arengukoostöö ja humanitaarabi vahenditest. Projekti raames valmistatakse ette Moldova põllumajanduse ja toiduainetööstuse ministeeriumi valitsemisalas läbiviidava IT-alase reformi strateegia ja tegevuskava vastavalt Moldova valitsuse valitsemisala tehnoloogilise moderniseerimise strateegia põhimõtetele ning valdkonna võimalustele ja vajadustele.

Märkimist väärib ka see, et 2013. aastal tegime ettepaneku lisada välisministeeriumi poolt koostatud Moldova arengukoostöö strateegiasse 2014–2015 põllumajandusvaldkond. Sarnaselt on põllumajandusvaldkond kajastatud ka 2012. aastal heakskiidetud Gruusia arengukoostöö strateegias 2012–2015. See tagab nende riikide jaoks põllumajandusvaldkonna tähtsuse tunnustamise ka välisministeeriumi tasemel ja muudab põllumajandusteemalised

projektid Eesti arengukoostöös prioriteetseteks.

Idasuunalisele koostööle andis kindlasti hoogu esimene rahvusvaheline suurüritus „Agroforum Balticum“, mis toimus 17.–20. aprillil 2013 Tartus. Foorumi raames arutasid Euroopa piirkonna toidu- ja põllumajanduspotentsiaali põllumajandusministrid, kõrged ametnikud, sektori esindajad ja teadlased 15 riigist – eelkõige Balti mere äärest, aga ka Moldovast, Ukrainast, Aserbaidžaanist ja Gruusiast. „Agroforum Balticum“ on suurepärane võimalus viia kokku põllumajanduse võtmetegelasi Põhja-Euroopast ja idapoolsetest maadest. Samuti pakub see võimalusi mitmepoolseks ja mitmetasemeliseks koostööks. Eriti palju kasu tõuseb asjaolust, et foorumi formaat eeldab vaba diskussiooni ja mõttevahetust.

Kuid idasuunaline koostöö ei piirdu ainult kuue idapartnerluspoliitikas osaleva riigiga. Suhted Venemaaga olid 2013. aastal kirevad. Palju muret põhjustasid aasta lõpus kehtestatud ajutised sisseveopiirangud viiele Eesti piimatööstusele ja kuuele kalatööstusele, samuti kaks novembris kehtestatud impordipiirangut kalatöötajatele. Lootust annab aga asjaolu, et Eesti ja Venemaa põllumajandusministeeriumide vahelise konsultatiivrühma töö jätkus ja muutus regulaarseks. Tuleb ka märkida, et Venemaa jaoks on selline iseseisev ministeeriumidevaheline põllumajandusteemaline töörühm ainulaadne. Venemaal on küll ka teiste riikidega (u 80-ga) sarnaseid töörühmi, aga need kõik toimivad valitsustevaheliste komisjonide raames.

Aasta 2013 oli eriline ka Hiinaga tehtava koostöö mõistes. Tasapisi edeneb Eesti linnuliha ekspordisertifikaatide taotlemise protsess, piimatoodete asjus on läbirääkimised jõudnud lõppfaasi.

Kokkuvõtteks võib öelda, et välissuhtlus ida suunas nõuab väga palju kannatust ja järjekindlust. Teinekord ei saavuta me tulemusi nii kiiresti, kui tahaksime, vahel aga klapib kõik just siis, kui poleks seda osanud lootagi. Järjekindel töö, avameelsus ja pühendumine aitavad siiski soovitud saavutada nii idas kui läänes.

Toiduohutus, taimetervis, loomade heaolu ja tervishoid

Toidu tarbimise uuringud – oluline samm toiduohutuse tõhustamisel

Katrin Lõhmus

Toiduohutuse valdkonnas oli 2013. aastal Põllumajandusministeeriumi jaoks oluliseks tegevuseks tarbijauuringute korraldamine. Ministeerium korraldas mitu toiduohutuse teemalist tarbijauuringut, mis on edaspidi aluseks nii tarbijate teadlikkuse tõstmisel kui ka riskihinnangute koostamisel.

Rahvastiku toitumise uuring

Toiduohutuse tagamise eesmärgil määratakse toidus esinevate saasteainete, lisaainete jms ohutud tasemed, millest lähtuvalt kehtestatakse nende ainete kohta piirnormid. Oluline roll selliste piirnormide kehtestamisel on täpsetel alusandmetel, sealhulgas toidu tarbimise andmetel. Teisisõnu: oluline on teada, kui palju ja mida inimesed söövad. Lisaks annab selliste andmete olemasolu võimaluse, et Euroopa Toiduohutusamet (EFSA) arvestab toiduohutuse riskihinnangute koostamisel ka Eesti elanikkonna toitumise andmetega. Samuti on need andmed vajalikud selleks, et hinnata toitumisharjumusi ning vajadusel töötada välja uusi soovitusi.

Viimane rahvastikupõhine toitumise uuring tehti Eestis täiskasvanute seas 1997. aastal. Lastekohta pole sellist uuringut Eestis varem tehtud. Rahvusvahelises praktikas korraldatakse sarnaseid uuringuid tavaliselt umbes iga 10 aasta tagant. Seega ei ole meil ajakohast, teaduslikku

ega ülevaatlikku teavet selle kohta, kuidas on toitumisharjumused Eestis viimaste aastakümnete jooksul muutunud. Selle tõttu ei ole näiteks ka Euroopa Liidu ühiste normide kehtestamisel võimalik võtta arvesse Eesti elanike toitumisharjumusi.

Toitumise uuringut on ette valmistatud juba pikka aega. Septembris 2013 alustati uuringus ette nähtud küsitlustega. Selle raames on plaanis küsitleda kokku ligi 9000 inimest vanusevahemikus 4 kuud kuni 74 aastat. Uuringu küsitluse osa kestab kuni oktoobrini 2014. Kogu uuring lõpeb 2015. aastal, mil valmib andmestik elanikkonna toitumise kohta.

Kõnealust uuringut iseloomustab asjaolu, et selle raames kogutakse esmakordselt väga üksikasjalikke andmeid. Lisaks söödud toidukoostele uuritakse ka tarbitava toidu kaubamärke, valmistusviise, pakkematerjali, rikastamist jne; aga ka näiteks inimese kehamassi, pikkust, elustiili, kroonilisi haigusi jms. Kõige olulisemaks põhimõtteks on indiviidipõhisus – selle poolest erineb uuring näiteks Statistikaameti leibkonnauuringutest.

Rahvastiku toitumise uuringust saadavaid andmeid saab kasutada toitumise ja toiduohutuse riikliku poliitika arendamisel. Andmed võimaldavad jälgida elanikkonna

toitumisharjumusi ja töötada välja riigipoolseid sekkumispoliitikaid.

Uuringu korraldab Tervise Arengu Instituut, seda finantseeritakse Euroopa Toiduohutusameti, Põllumajandusministeeriumi ja Tervise Arengu Instituudi ning lisaks ka Eesti Teadusagentuuri tervishoiuteaduste võimekuse edendamise programmi TERVE rahadest.

Energiajookide tarbimise uuring

Karastusjookide üheks liigiks on nn energiajoogid, mis tavaliselt sisaldavad süsivesikuid, vitamiine, kofeiini ja teisi toimeaineid. Lisaks kofeiinile võib energiajook sisaldada ka tauriini, kreatiini, glükuronolaktooni, hõlmikpuu- ja ženšenniekstrakti ning B-rühma vitamiine. Enamikule energiajookidele on lisatud suhkruid; see muudab toote sellest saadava toiduenergia poolest samaväärseks näiteks apelsinimahlaga või tavalise karastusjoojiga. Nii võibki pidada energiajooגי nimetust petlikuks, sest energiajook ei anna mitte lisaenergiat, vaid selles sisalduv kofeiin ja teised stimuleerivad ained aitavad ära kasutada organismis olemasolevaid energiavarusid.

Üks probleemsemaid koostisosi energiajookides on kofeiin. Kofeiin on alkaloid, mida leidub umbes 60 taimes. Inimesele mõjub kofeiin kesknärvisüsteemi stimulaatorina, mis peletab ajutiselt väsimuse ja parandab keskendumisvõimet. Sellel on märkimisväärne mõju ka südame-veresoonkonnale ja teistele elundkondadele. Energiajoogid sisaldavad küllalt palju kofeiini. Näiteks 250 ml purk energiajooki sisaldab tavaliselt umbes sama palju kofeiini kui tass kohvi (80–90 mg). Laste ja noorukite puhul võiks soovitatavad kofeiini tarbimise kogused jääda alla 100 mg päevas ja tervete täiskasvanute puhul võiks selleks koguseks olla kuni 300 mg päevas. Kuna kofeiini leidub väga paljudes teisteski toitudes, ennekõike kohvis, tees, teatud ravimites ja šokolaadis, siis tuleb arvestada ka nendega, et mitte ületada soovitatavat päevast kofeiinikogust. Kõik joogid (v.a kohv ja tee), mille kofeiinisisaldus ületab 150 mg liitri kohta, peavad Euroopa Liidu riikides kandma märget „kõrge kofeiinisisaldusega“.

Energiajookide uuring korraldati 2013. aasta kevadel. Uuringu eesmärk oli välja selgitada 7–45-aastaste Eestis elavate inimeste energiajookide joomise harjumused ja põhjused. Lisaks vaadeldi ka teiste kofeiini sisaldavate toodete tarbimise harjumusi. Tegemist oli tarbijakäitumise uuringuga, mitte faktilise toitumisuurin-guga ega tervise riskihinnanguga. Uuringu raames kaardistati ka turul saada olevad energiajoogid. Uuringu tellis ja rahastas Põllumajandusministeerium ning korraldas Tervise Arengu Instituut.

Uuringu tulemused näitasid, et Eestis on keskmine energiajookide tarvitaja 15–30-aastane. Regulaarselt (ehk vähemalt kolm korda nädalas) energiajookide joojaid on kõige rohkem kutsekoolides õppivate 18–22-aastaste noorte hulgas. Lisaks tarbimise sagedusele paistavad kutseõppurid silma ka tarbitavate koguste poolest – keskmiselt joob kutseõppur päevas ära 536 ml energiajooki. Selles grupis on ka kõige suurem probleem energiajookide ja alkoholi koostarvitamisega (26,4%).

Kuni 12-aastaste puhul ei ole energiajookide tarvitamine probleemiks – 85% vastas, et ei joo neid mitte kunagi või on vaid korra proovinud.

Vastanute seas olid põhilised energiajooגי tarbimise põhjused selle meeldiv maitse, janu kustutamine, energia saamine ja väsimuse peletamine. Samuti selgust uuringust, et leidis lapsi ja noori, kes tarvitasid energiajooke seoses treeningutega.

Uuringust selgus ka tõsiasi, et energiajookide-st olulisemaks kofeiini allikaks on pigem kohv. Kohvitarbimise sagedus ja tarbitav kohvikogus on eriti täiskasvanute, aga ka noorte seas suhteliselt suur. Iga päev joob kohvi üldhariduskoolide õpilastest 17,7% (keskmiselt 289 ml), kutseõppuritest 31,6% (keskmiselt 355 ml) ja kõrgkoolide tudengitest 30,1% (keskmiselt 333 ml). Veelgi suurem on kohvi tarbimine täiskasvanute seas – 62,9% (keskmiselt 415 ml).

Nii kohvi kui ka energiajookide puhul ületas saadav arvutatud teoreetiline kofeiini kogus laste ja noorte puhul päevase soovitatava koguse.

Uuringu tulemuste põhjal on riigil plaanis teha rohkem teavitustööd, mis on suunatud eelkõige

arstidele, õdedele, treeneritele, kehalise kasvatus-õpetajatele, klassiõpetajatele ja lastevanematele. Samuti on plaanis teavitustööga tõsta inimeste üldist teadlikkust energiajookidest, eelkõige suure tarbimisega kaasnedavatest kõrvalnähtudest.

Teabematerjal energiajookide kohta on välja töötatud ja sellega saab tutvuda Põllumajandusministeeriumi veebilehel.

Meelespea tarbijale:

- Energiajook ei ole janu kustutamise jook.
- Energiajook ei ole spordijook.
- Energiajooke ei tohi tarvitada koos alkoholiga.
- Energiajooke ei tohi tarvitada regulaarselt ega suurtes kogustes.
- Energiajoojad ei sobi lastele ega rasedatele.
- Tuleb lugeda pakendite märgistust – koostist, kofeiini sisaldust ja hoiatusi.
- Arvestage tarbimisel ka teiste kofeiinirikaste toiduainetega (kohv, tee, koolajoojad, šokolaad jms).

Mahepõllumajanduse arengukava 2014–2020 väljatöötamisest

Eve Ader

Mahepõllumajandus on kogu maailmas üha kasvav põllumajandusharu ja tulevikku vaatavad põllumehed panustavad järjest rohkem mahe-tootmisse. Inimesed hoolivad aina enam nii enda kui looduse tervisest – ökoloogiline mõtlemine kogub üha populaarsust ning nõudlus mahe-toodete järele kasvab. Uuringud on näidanud, et Eestis ostetakse mahetoitu seetõttu, et see on tervislik ja maitsev. Euroopas ostetakse mahetoitu peamiselt keskkonna säästmiseks ning selleks, et vältida tarbitavas toidus GMO-sid ja mahepõllumajanduses mittelubatud ainete jääke.

Mahepõllumajanduse arengukava aastateks 2007–2013

Eestis on mahepõllumajandus jõudsalt arenenud; sellele on kaasa aidanud ka Eesti mahepõllumajanduse arengukava aastateks

2007–2013. Arengukavas pöörati suurt tähelepanu mahepõllumajandusliku taime- ja loomakasvatuse laiendamisele, mahepõllumajandusega tegelejate koolitamisele, tarbijate teavitamisele ning mahepõllumajanduse järelevalvesüsteemi arendamisele. Arengukavas püstitatud eesmärkide saavutamiseks sõlmis Põllumajandusministeerium aastatel 2007–2013 kokku 121 hankelepingut erinevate tööde ja tegevuste tellimiseks; neist 64 tegevust rahastati Eesti maaelu arengukava 2007–2013 vahenditest ja 57 riigieelarvest. Perioodi jooksul hindasid Põllumajandusministeerium, järelevalveasutused ja valdkonna esindajad arengukava eesmärkide täitmist neli korda ning arengukava täiendati kahel korral.

Mahepõllumajanduse arengukava 2007–2013 rakendamise tulemusel paranes mahesektori konkurentsivõime, laienes mahetoodete turg ning tõusis tarbijate teadlikkus ja huvi

mahetoidu vastu. Mahetoidu tootmisse silmapaistvalt panustanud mahetootjate ja -töötajate tunnustamiseks toimuvad alates 2010. aastast Põllumajandusministeeriumi tellimisel ja Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutuse korraldamisel aasta parima mahetootja ja parima mahetoote konkursid. Arengukava üheks prioriteediks oli tutvustada koolides ja lasteaedades mahepõllumajandust ning ergutada õppeasutusi pakkuma lastele rohkem mahetoitu. Kuigi avalikkuse teavitamisele pöörati arengukava rakendamisel suurt tähelepanu, ei ole sellega tegeletud siiski piisavalt ja Eesti elanike teadlikkus mahetoodetest, eriti nende erinevusest ja eelistest tavatoodetega võrreldes võiks olla suurem.

Mahepõllumajandusliku maa ja mahetöötlemisega tegelevate ettevõtete arvu puhul mahepõllumajanduse arengukavas 2013. aastaks seatud eemärk ületati, kuid kodumaiste mahetoodete osa Eesti toiduturul jäi prognoositust väiksemaks. Mahepõllumajandust on vaja jätkuvalt eesmärgipäraselt arendada, et sellest saaks Eestis konkurentsivõimeline majandusharu.

Mahepõllumajanduse arengukava aastateks 2014–2020

Uue arengukava koostamise eeltöid alustati Põllumajandusministeeriumis 2012. aasta lõpus. Mahepõllumajanduse sektori olukorra analüüsimiseks korraldas ministeerium seminari teemal „Eesti mahepõllumajanduse arengukava aastateks 2007–2013 hindamine ja tegevuste kavandamine uue arengukava väljatöötamiseks“. Seminarist võtsid osa Põllumajandusministeeriumi, Põllumajandusameti (PMA), Veterinaar- ja Toiduameti (VTA) ning Mahepõllumajanduse Koostöökogu liikmesorganisatsioonide esindajad. Osalejad leidsid üksmeelselt, et mahepõllumajanduse valdkond vajab struktuurset ning läbimõeldud arendamist, mistõttu on mahepõllumajanduse arengukava vaja ka perioodiks 2014–2020. Arutelu käigus selgusid ka uue arengukava prioriteetsed tegevused: luua tootmist, töötlemist ja turustamist kattev

kompetentsikeskus, mis koolitaks ja nõustaks mahepõllumajandusega tegelevaid ettevõtjaid; parandada logistikat; edendada tootjate ja teadlaste vahelist ning tootjate omavahelist koostööd ja ühistegevust; tõsta tarbijate teadlikkust; algatada lasteasutuste mahetoidu programm; arendada mahepõllumajanduse registrit; ühildada Põllumajanduse Registrate ja Informatiooni Ameti (PRIA) ning PMA infosüsteeme; korraldada ümarlaudu kõigi osapooltega jpm.

Arengukava ja selle rakendusplaani ettevalmistava 30-liikmelise nõuandva õigusega töörühma moodustas põllumajandusminister oma käskkirjaga 2013. aasta augustis. Töörühma koostamisel seati eesmärgiks kaasata võimalikult palju huvigruppe ja seisukohti. Arengukava koostamisel osalesid TÜ Eesti Mahe, Eesti Mahepõllumajanduse SA, MTÜ Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus, Eesti Biodünaamika Ühing, Läänemaa Mahetootjate Selts, MTÜ Saare Mahe, MTÜ Hiiumahe, SA Eesti Maaülikooli Mahekeskus, Eesti Maaülikool, Harju Mahetootjate Ühing, Wiru Vili TÜ, Lõuna-Eesti Toiduvõrgustik TÜ, MTÜ Virumaa Mahetootjad, Eesti Taimekasvatuse Instituut, Eesti Põllumeeste Keskliit, Põllumajandusuuringute Keskus, Eesti Aiandusliit, Eestimaa Talupidajate Keskliit, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda, Eesti Peakokkade Ühendus, MTÜ Eesti Noortalunikud, MTÜ Eesti Maaturism, MTÜ Pärnu Lahe Partnerluskoogu, TNS EMOR, Statistikaamet, Maamajanduse Infokeskus, PMA, VTA, PRIA.

Arengukava koostamine ja koordineerimine toimus Põllumajandusministeeriumi toiduohutuse ning teaduse ja arenduse asekancleri Toomas Kevvai juhtimisel. Kokku toimus 11 koosolekut, kuhu lisaks töörühma liikmetele kutsuti mahetootjaid, ametnikke ja muid asjatundjaid. Põllumajandusministeeriumi mahepõllumajanduse bürool oli arengukava sisuettepanekute koondamise ja töögrupi tegevuste koordineerimise roll. Arengukava koostamisel lähtuti Euroopa Liidu mahepõllumajanduse tegevuskavast⁴.

Mahepõllumajanduse arengukava tegevuste planeerimiseks andis aluse Eesti mahepõllu-

⁴ European Action Plan for Organic Food and Farming

Seekord tuli tali teisiti. Autor Timo Anis. Põllumajandusministeeriumi fotokonkursi I koht.

majanduse analüüs, mille töörühm koostas 2013. aastal. Analüüsi käigus kaardistati mahepõllumajanduse hetkeolukord ja selgitati välja mahepõllumajanduse edasised võimalikud arengusuunad. Arengukava strateegilisteks eesmärkideks seati mahepõllumajanduse konkurentsivõime parandamine ja kohaliku mahetoidu tarbimise suurendamine. Strateegiliste eesmärkide saavutamiseks töötati välja tulevikku suunatud meetmed ja tegevused. Arengukava ja meetmed on vastavalt tegevustele jaotatud kuude rühma: tootmine; töötlemine; toitlustamine; turustamine ja tarbimine; uuringud, koolitus, nõustamine ning teabe levitamine; seadusandlus ja järelevalve.

Arengukavas pööratakse tähelepanu kohaliku mahetoidu tarbimise suurendamisele ja mahepõllumajanduse mainekujundusele, tuuakse välja valdkonna kitsaskohad ning probleemide võimalikud lahendused. Olulisel kohal on kohalikele mahetoodangule lisandväärtuse andmine, tootmise efektiivsuse suurendamine, ühistegevuse arendamine, ressursside säästlik kasutamine, toidu kvaliteet, mahepõllumajandussektori töötajate ning nõustajate teadmiste täiendamine,

samuti valdkonna teadus-arendustegevus ja järelevalve parendamine.

Arengukava eesmärkide saavutamist toetavate meetmete rakendamise oodatavad tulemused on järgmised: paraneb mahepõllumajandusega tegelevate ettevõtjate konkurentsivõime; suureneb mahepõllumajandusele viitavalt märgistatuna turule jõudva toodangu maht; kasvab mahetoidu tarbivate lasteasutuste ja toitlustusettevõtete arv; suureneb mahetoodangu turustamine teistesse riikidesse.

Arengukava väljatöötamises osalenud sektori esindajate ühine nägemus mahepõllumajanduse edendamisest aastatel 2014–2020 esitatakse arengukavana 2014. aasta aprillis põllumajandusministrile käskkirjaga kinnitamiseks. Mahepõllumajanduse büroo ülesanne on valdkonna õigusaktide täiustamine, et luua tingimused arengukava elluviimiseks. Samuti peab büroo koordineerima ja korraldama arengukavas ettenähtud tegevusi, hindama igal aastal eesmärkide saavutamist ning vajadusel arengukava täiendada.

Maaelu, põllumajandus, toiduainetööstus

Põllumajandusmaa väärtus ja kasutamise perspektiivid

Marko Gorban

Maaailma rahvastiku kasvu tingimustes muutub põllumajandusmaa kui piiratud ressurss järjest väärtuslikumaks. Selleks et 2050. aastal maailma rahvastik ära toita, tuleb erinevate uuringute kohaselt toota praegusest 50–70% rohkem toitu. Kui siiani sai kasvavat nõudlust toiduainete järele rahuldada täiendava põllumajandusmaa kasutuselevõtu ja põllumajanduse tootlikkuse tõstmisega, siis tänapäevaks on põllumajandusmaa laiendamise võimalused valdavalt ammenud. Seega muutub järjest olulisemaks küsimus, kui hästi käiakse ümber põllumajandusmaa kui peamise toidutootmise ressursiga.

Lisaks toidu tootmisele vajatakse maad ka muudeks eesmärkideks, nt elamuehituseks, avalikke huve teenivate infrastruktuuriobjektide rajamiseks, energia tootmiseks jne. Need huvid konkureerivad tihti omavahel ega pruugi alati lähtuda pikaajalisest vaatest. Senisest enam tuleb püüda leida nende huvide vahel tasakaalu ning tagada, et seejuures ei läheks kasutusest välja toidu tootmise seisukohast väärtuslikku põllumajandusmaad.

Sellepärast tegeleb Põllumajandusministeerium alates 2013. aastast varasemast aktiivsemalt väärtusliku põllumajandusmaa määratlemisega. Üheks oluliseks tähiseks selles protsessis oli 2013. aasta novembris Põllumajandusministeeriumi

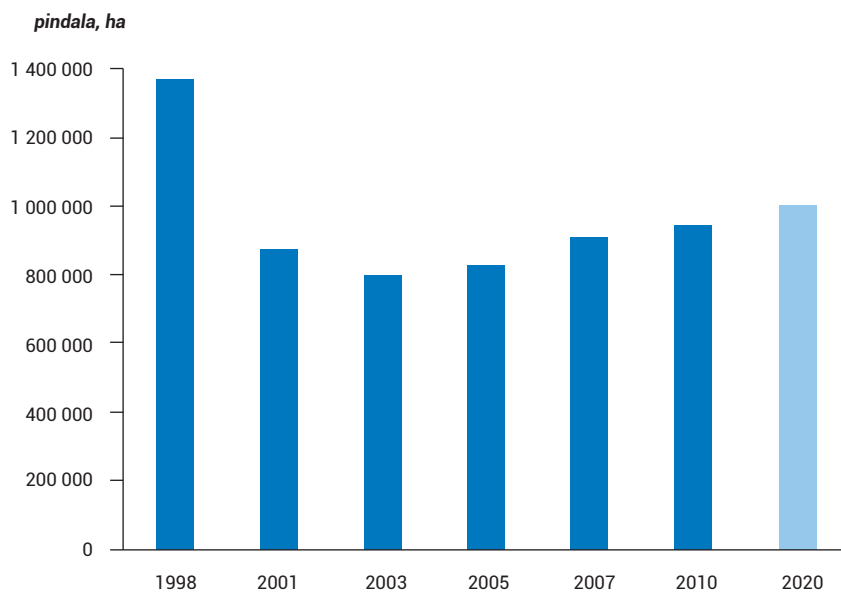
riumi eestvedamisel korraldatud maakonverents. Konverentsi eesmärk oli algatada arutelu väärtusliku põllumajandusmaa mõiste piiritlemiseks ja väärtuslikku põllumajandusmaad kaitsvate meetmete väljatöötamiseks.

Käesolevas artiklis püüan kokku võtta, millised on olulisemad trendid maakasutuses ning kuidas on neid arvesse võttes kavandatud väärtusliku põllumajandusmaa määratlemise teemaga edasi minna.

Maakasutuse muutus ajas

Kui vaadata Eesti ajalugu, siis enim oli siin maad põllumajanduslikus kasutuses 1920-ndatel aastatel, mil põllumajandusmaad oli üle 2,8 miljoni hektari. Taasiseseisvumise järel, 1990-ndate aastate alguses oli põllumajandusmaad kasutuses üle 1,3 miljoni hektari. Sellest ajast alates aga hakkas kasutuses olev põllumajandusmaa vähenema – trendi madalpunkti, 2003. aastal oli seda kasutuses alla 800 000 hektari. Euroopa Liiduga liitumine aastal 2004 ning EL-i ühise põllumajanduspoliitika raames antavad toetused on põllumajandusmaa kasutusele andnud uue tõuke, mille tulemusel oleme jõudnud 950 000 hektarini ning seniste trendide jätkumisel võib prognoosida, et 2020. aastaks on taas ületatud ühe miljoni hektari piir.

Trend maa kasutamisel põllumajandusmaana

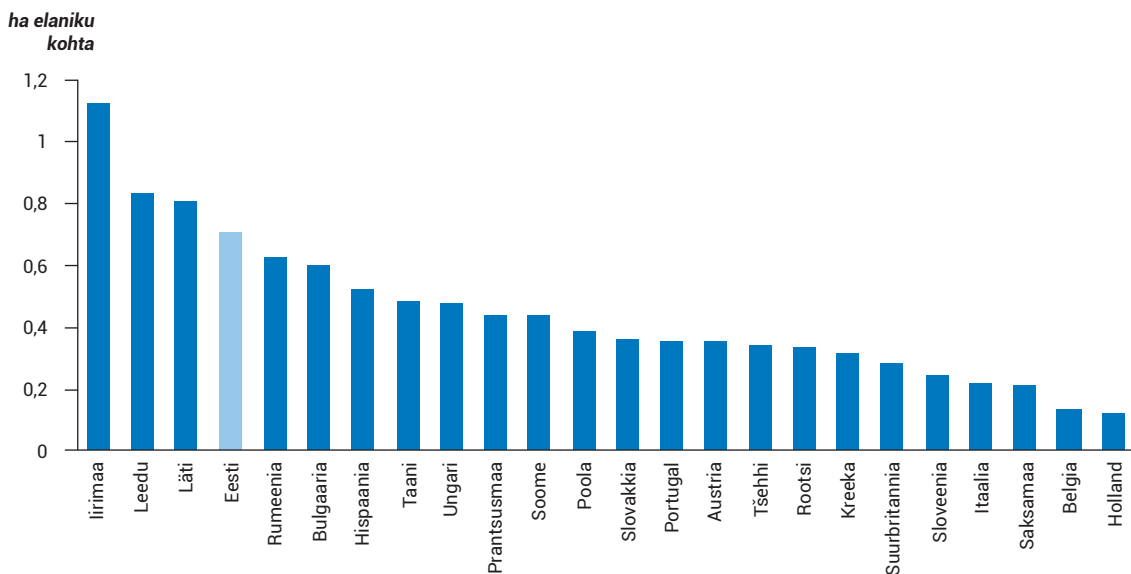
Allikad: Statistikaamet; 2020 – Põllumajandusministeeriumi prognoos

Maaga varustus

Siinkohal võiks küsida, kas praegused maakasutuse näitajad on optimaalsed. Kui me vaatame kasutuses oleva põllumajandusmaa osakaalu riigi territooriumist, siis oleme Euroopa Liidus viimaste hulgas. Vaadates aga seda, kui palju meil on põllumajandusmaad ühe inimese kohta, oleme EL-i liikmesriikide hulgas esirinnas.

Kui tulla siit uuesti globaalsele tasandile, siis tulevikus ongi määrava tähtsusega just see, millise hulga maaga inimese kohta suudetakse inimkond ära toita. Oluline on tagada, et tootlikus kasvaks kestlikult, mitte tulevaste põlvete arvelt maaressurssi kasutades.

Kasutuses olev põllumajandusmaa elaniku kohta 2010. aastal

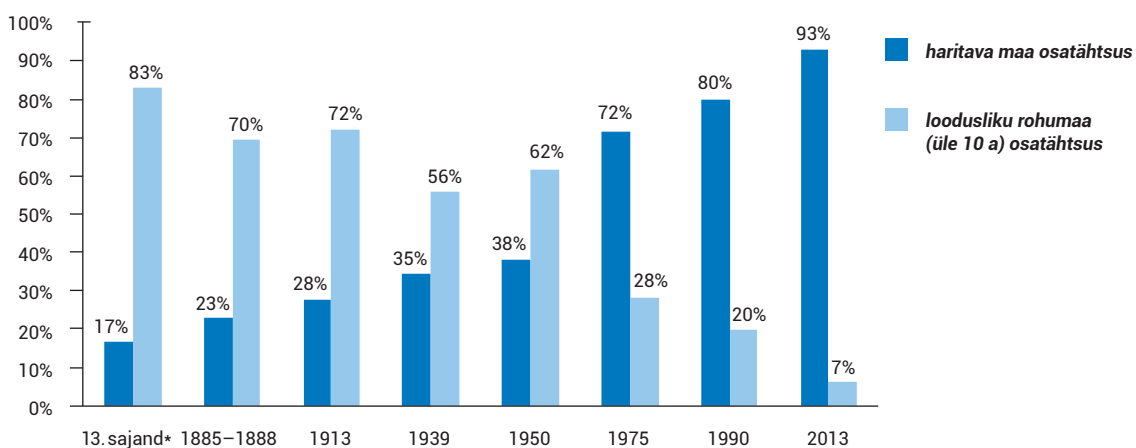
Allikas: Eurostat

Maa kasutamine

Põllumajandusmaa, haritava maa ja loodusliku rohumaa dünaamikas on aja jooksul toimunud üsna ilmekas areng. Jooniselt näeme, et väheneb loodusliku rohumaa osatähtsus ning samaaegselt kasvab haritava maa osatähtsus.

Paljuski võtavad need kaks trendi kokku põllumajanduse arengu. Praegu on Eestis põllumaad üle 620 000 hektari. Eespool viidatud prognooside kohaselt kasvab lähikümnenndil eelkõige just põllumaa pind.

Põllumajandusmaa struktuuri muutumine

Allikad: 13. sajand – hinnanguline; kuni 1975. a – A. Ratt, Mõnda maaviljeluse arengust Eestis läbi aegade. – Tallinn 1985; 1990. a analüüsi aluseks on „Eesti maakatastri aastaraamat 1990“; 2013 – PRIA andmebaas.

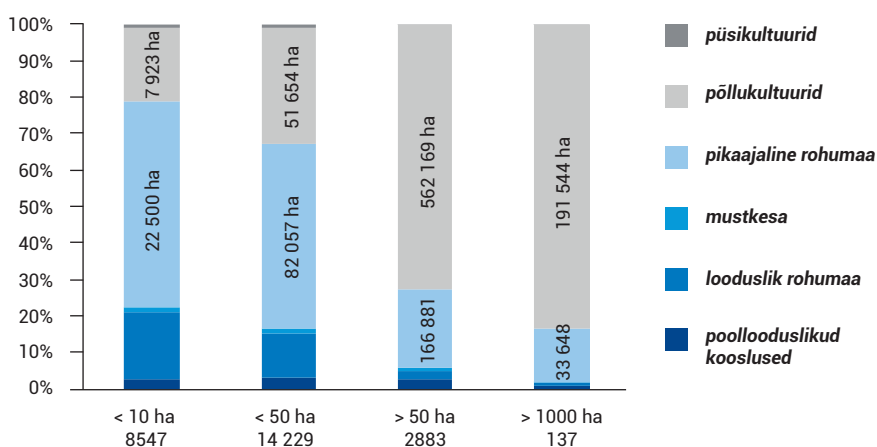
Põllumajanduse struktuur

Põllumajanduse arenguga käib käsikäes mitu protsessi.

Ühelt poolt muutub sektor järjest tõhusamaks ning töö tehakse ära järjest väiksema arvu ini-

mestega. Selle arengu puhul oleme praeguseks saavutanud siiski teatud tasakaalu ning viimastel aastatel on põllumajanduses hõivatute arv Eestis olnud enam-vähem stabiilne, näidates isegi väikest kasvu.

Erineva suurusega tootjate maakasutuse struktuur 2012. aastal

Allikas: PRIA (algandmed)

Teiselt poolt toimub põllumajanduse koondumine, mille tõttu kasvab ettevõtete keskmine suurus ning majandatav maa. Selle tulemusena on praeguseks keskmise põllumajandusettevõtte kasutuses üle 50 ha põllumajandusmaad. Kui vaadata ühtse pindalatoetuse taotlemise statistikat, siis näeme, et vaid 17% põllumajandusettevõtetest on majandada enam kui 50 ha maad, samas aga majandavad nad kokku üle 80% Eesti põllumajandusmaast.

Kui analüüsida erinevate suurusgruppide maakasutust, siis joonistub väga selgelt välja tõik, et mida suurem on tootja, seda suurem on tema puhul põllumaa osatähtsus ning väiksem pikaajalise rohumaa ja loodusliku rohumaa osatähtsus. Seega väiketootjad keskenduvad pigem keskkonnaalaste avalike hüvede pakkumisele ning toidujulgeoleku tagavad eelkõige suuremad tootjad. Samas ei peaks neid vastandama, kui võrd mõlemal on roll põllumajanduse jätkusuutliku arengu tagamisel.

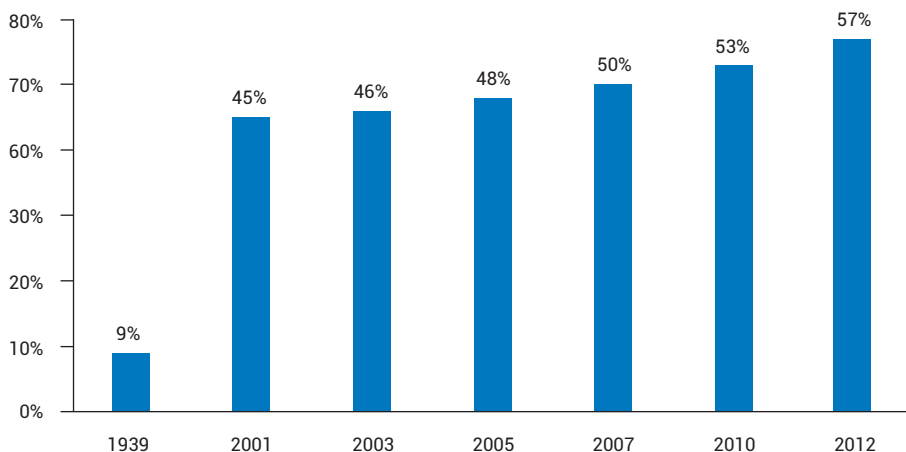
Rendimaa

Üheks väljakutseks seoses põllumajandusmaaga on omandisuhted. Viimase kümne aasta jooksul on stabiilselt kasvanud rendimaade osatähtsus, mis tähendab, et tootmine ja omand on üksteisest lahutatud.

Eelkõige on seda trendi soodustanud erinevad pindalatoetused, mistõttu investeerimine põllumajandusmaasse kui ressursi on muutunud

atraktiivseks ka teiste huvigruppide, mitte ainult põllumajandustootjate silmis. Sellega kaasneb mitu ohtu. Ühelt poolt võib see kaasa tuua maaomaniku huvi mitte anda oma maad kasutamiseks tootmises, teiselt poolt aga tootjate huvi maksimeerida maakasutusest saadavat tulu. Seetõttu võivad pikaajalise kestlikkuse kaalutlused jääda tootmisotsustes tagaplaanile.

Rendimaade osakaal põllumajandusmaast

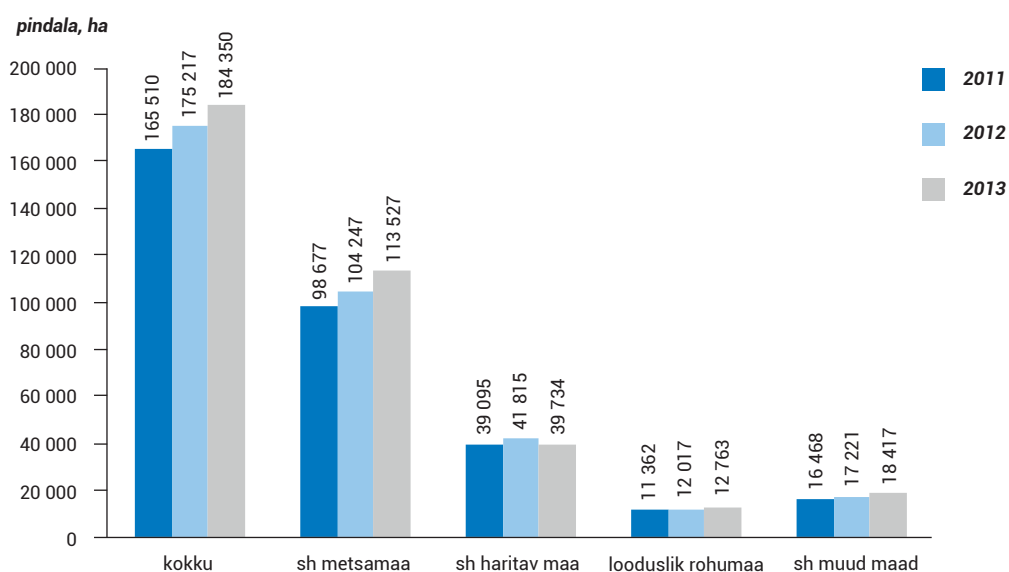
Allikad: 1939 – M. Karelson, *Eesti põllumajandusest sõnas ja arvudes*. – Tartu: Agraarteadus, 1997, VIII; 2001–2010 – Statistikaameti andmed; 2012 – PRIA andmed

Välismaalaste omand

Palju on seoses maakasutusega räägitud, et maa läheb välismaalaste omandisse ning selle suundumuse pidurdamiseks on vaja samme astuda. Viimase kolme aasta andmed näitavad, et välismaalaste omandis oleva maatulundusmaa pind on stabiilselt kasvanud. Samas moodustab suurema osa välismaalaste omandis

olevast maatulundusmaast metsamaa, mille puhul on välismaalastest omanike osakaalu kasv ka kõige kiirem. Välismaalaste omandis oleva haritava maa pind on püsinud stabiilselt 40 tuhande hektari juures ning viimase aasta jooksul on välismaalaste omandis oleva maa pind isegi vähenenud.

Välismaa isikute omandis olev maatulundusmaa

Allikas: Maa-amet (algandmed)

Kuidas edasi?

Kokkuvõttes võib öelda, et nii nagu muude seaduspärasuste puhul, kehtib ka põllumajandusmaa puhul põhimõte, et mida vähem on ressursi, seda väärtuslikum on see ressurss. Globaalsel tasandil toimuvad arengud (eelkõige rahvastiku kasv) toovad kaasa järjest suurema nõudluse nii toidu kui energiakandjate järele. Seega on biomassi kasvatajate ja selle väärindamisega seotud valdkondades (sh põllumajanduses) tegutsejate tulevikuväljavaated head. Kui maailma tasandil on põllumajandusmaa kui ressurss oma kasutuse lae saavutanud ja pigem näeme põllumajandusmaa pinna vähenemist, siis Eestis on jätkuvalt potentsiaali

kasutamata põllumajandusmaa näol. See aga ei tähenda, et peaksime kogu tähelepanu suunama põllumajandusmaa laiendamisele. Veelgi olulisem on mõelda, kuidas me saaksime olemasolevat ressursi võimalikult kestlikult kasutada.

Põllumajandustoetused on aidanud kasvatada põllumajanduses kasutatava maa pinda. Samas on see suundumus toonud kaasa ka mitmeid uusi väljakutseid, mis on eelkõige seotud omandisuhetega. Siinjuures on oluline leida perioodiks 2014–2020 lahendused, mis aitaksid viia toetusi aktiivsete tootjateni. Samavõrd oluline on kaaluda, kas ja millistel juhtudel lubada maa

väljaminekut põllumajanduslikust kasutusest. Praegu käsitletakse maakasutust erinevates õigusaktides konkreetse valdkonna spetsiifikast lähtuvalt. Näiteks näeb planeerimisseadus muu hulgas ette väärtusliku põllumajandusmaa määramise erinevates planeeringutes. Samas puudub sellekohane ühtne lähenemine ning eri planeeringutes on teemale lähenetud erineval moel. Seega vajavad lähitulevikus kindlasti ülevaatamist ka põllumajandusmaa kaitset puudutavad

õigusaktid ning rakendatavad meetmed. Esimese sammuna selles protsessis on plaanis kohtuda põllumajandusmaa teemaga seotud osapooltega nende huvide väljaselgitamiseks ning erinevate olemasolevate väärtusliku põllumajandusmaa määramise lähtealuste (kaardimaterjal, statistika, andmebaasid jms) kaardistamiseks. Selle põhjal on kavas välja töötada juba konkreetsed meetmed ning regulatsioonid kavandatu elluviimiseks.

Poollooduslike koosluste hooldamine

Kaidi Jakobson

Poollooduslikud kooslused ehk pärandkooslused on meie esivanemate pärand, mis peegeldab nende omaaegset elukorraldust. Tegemist on loodusliku niidutaimestikuga heinamaade ja karjamaadega – aladega, mis on ühed liigirikamad mitte ainult Eestis, vaid seda ka mujal maailmas samal laiuskraadil asuvate aladega võrreldes. Viimastel aastatel on neist aladest järele jäänud väga väike osa ja needki säilivad suuresti vaid tänu inimtegevusele.

Inimene on mõjutanud loodust sellest hetkest, kui tegi siin esimesed sammud. Algselt oli mõju siiski tagasihoidlik – koonduti veekogude äärde, tegeleti kalapüügi, küttimise ja korilusega. Läks mitu tuhat aastat, enne kui hakati tegelema maaviljeluse, eelkõige teraviljakasvatusega, ja sellele järgnes omakorda palju aastaid, enne kui hakati tegelema loomakasvatusega. Poollooduslike koosluste leviku kõrgajaks Eestis aga peetakse 19. sajandi algust, kui need alad moodustasid Eesti kogupindalast pea kolmandiku. Praegu on nendest aladest säilinud aga vaid mõni protsent. Keskkond on küll pidevas muu-

tumises, aga millest on tingitud poollooduslike koosluste sedavõrd drastiline vähenemine?

Pool sajandit tagasi hakkasid toimuma muutused põllumajanduslikes majandamisviisides – vikati asemel võeti kasutusele võimsad niidumasinad, tehti maaparandust, liigirikaste heina- ja karjamaade arvelt suurenes kultuurrohumaade osa. Aastatuhandeid kasutusel olnud mitmekesised ja mosaiiksed niidualad hävisid mõnekümne aasta jooksul põllumajanduse kollektiviseerimise tulemusena. Tänapäevaks on poollooduslike alasid säilinud peamiselt Lääne-Eestis ja saartel, vähem mujal Eestis.

Miks on poollooduslikud kooslused väärtuslikud?

Vähe on selliseid alasid, mida inimene ei oleks mõjutanud ega ümber kujundanud (kündnud, külvanud kulturseemet, väetanud), kuid just sellistes kohtades on liigirikkus kõrge ning elustik mitmekesine. Kui kultuurrohumaad rajamisel külvatakse heinaseemet, mis koosneb

Karjamaal. Autor Liis Reinma. Põllumajandusministeeriumi fotokonkursil äramärgitud töö.

kolmest-neljast liigist, siis poollooduslikel kooslustel on liikide arv kordades suurem. Eestis ei saa liigirikkus kunagi olema selline, nagu see on ekvaatorilähistes vihmametsades, kuid meie geograafilist asukohta arvesse võttes on poollooduslikud kooslused väga liigirikkad.

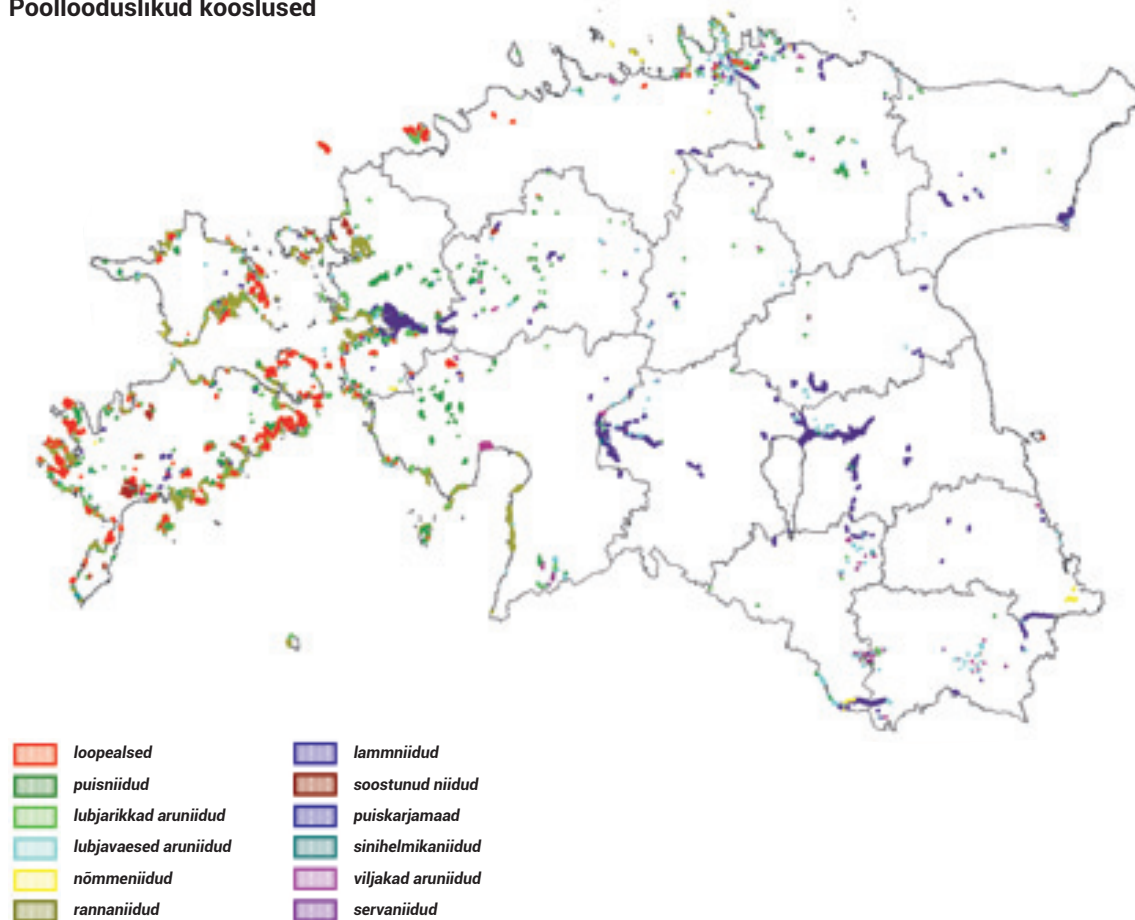
Veel sadakond aastat tagasi kestis meie esivanematel heinategu varasuvest varasügiseni. Tänapäeval aga suudetakse niita oluliselt lühema ajaga oluliselt suuremaid alasid, kuna niitmismasinate töövõimsus on suur – vikatikaarega võrreldes on masinate niitmise laius kordades suurem; samuti on liikumiskiirus selline, mille eest ei poe pakku ükski maas pesitsev lind ega loom. Kaasaegne rohumaade majandamine on viinud elurikkuse olulise vähenemiseni.

Mis on Põllumajandusministeeriumi roll poollooduslike koosluste hooldamisel?

Alates 2007. aastast on maaelu arengukava eelarvest makstud toetust väärtuslike poollooduslike alade hooldamiseks ligi 26,8 miljonit eurot. Kui esimestel aastatel oli toetatavate alade kogupindala 17 tuhat hektarit, siis iga aastaga on toetusala pind jõudsalt suurenenud ja 2013. aastal küsiti toetust juba 27 tuhandele hektarile. Kasvanud on ka poollooduslike koosluste hooldajate arv.

Taotledes poolloodusliku koosluse hooldamise toetust, võtab põllumees kohustuse ala hooldada viis aastat järjest. Sealjuures kehtivad

Poollooduslikud kooslused

Allikas: Poollooduslike koosluste hooldamise tegevuskava aastateks 2014–2020. <http://www.keskkonnaamet.ee/keskkonnakaitse/looduskaitse-3/pool-looduslikud-kooslused-2/>

hooldamisele mitmed kitsendavad tingimused:

- Selleks et säilitada aladele omast elurikkust, ei ole lubatud külvata kultuurheinaseemet, ala künda ega väetada; loomadele ei tohi alal anda lisaööta, sest ka see on üks väetamise allikas.
- Niitmistöödega võib algust teha tavapärasest hiljem, üldjuhul mitte enne 10. juulit. Keelatud on taimikut hekseldada ja niitmisel tuleb niide kokku koguda ning alalt ära viia.

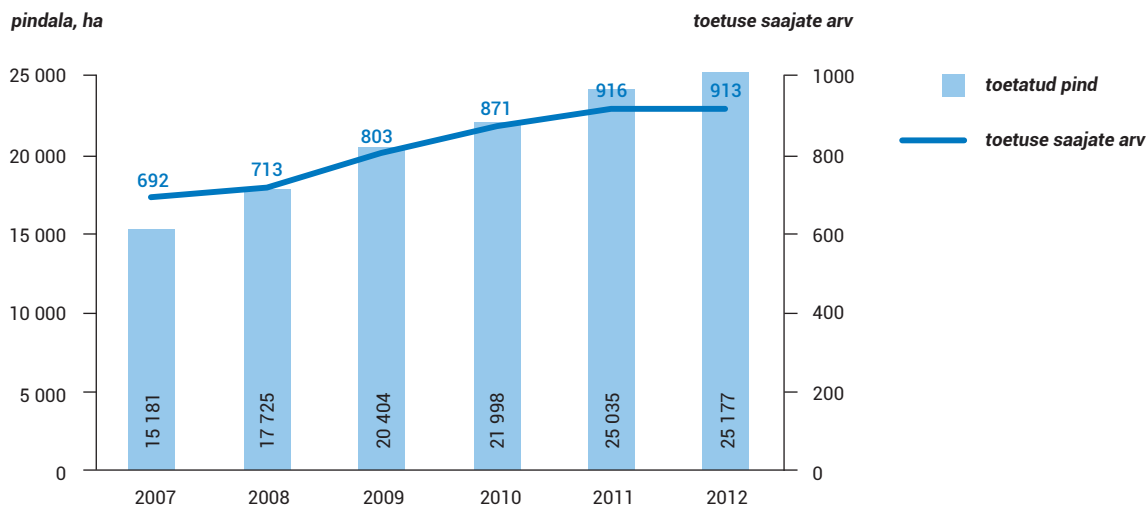
Toetusmeetmele on ette heidetud, et poollooduslike koosluste hooldamine ei ole mitte põllumajanduslik, vaid looduskaitse tegevus. Tõsi, meetmes on nõudeid, mis võimaldavad seda väita: näiteks poollooduslikel kooslustel võib heina niita tavapärasest hiljem, mistõttu heina kvaliteet langeb ja hein ei sobi enam

loomasöödaks. Samas pakuvad need alad looduslikku elurikkust, leevendades mingilgi määral intensiivse põllumajanduse mõjusid.

Kuidas hoida poollooduslike kooslusi?

Võrreldes eelmise sajandi algusega on loomakasvatuses toimunud olulisi arenguid; sealjuures on parema toodangu saamiseks välja töötatud erinevad söödad, mis on tihtipeale jätnud poollooduslikud kooslused loomasööda allikana kasutusest kõrvale. Siiski on alad algselt tekkinud ja aastatuhandeid kasutuses olnud just põllumajandusvõtteid kasutades – aladelt heina kogudes ja karjatades – ning seepärast tuleks uuesti leida tee, kuidas väärtuslike niidualade hooldamine integreerida põllumajandustegevusse.

Poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse alune pind ja toetuse saajad aastatel 2007–2012

Allikas: PRIA

Otsides võimalusi, kuidas hooldada alasid kestlikul ja põllumajandustegevust soosival viisil, säilitades samas aladele omast liigirikkust, oleme leidnud, et üheks võimaluseks on soodustada nendel aladel karjatamist. Nii kavatseme uue, 2014–2020 perioodi maaelu arengukava raames maksta kõrgemat toetust just nendele põllumajandustootjatele, kes hooldavad alasid karjatamise teel.

Poollooduslikud kooslused on eriline, aga loomulik osa meie keskkonnast. Aastatuhandeid on poollooduslike koosluste hooldamine olnud meie keskkonna ja põllumajandustegevuse loomulikuks osaks, mitte tehnilikult toetustega üleväl hoitav süsteem. Nii peaks see olema ka edaspidi – vaid sellisel juhul on lootust, et need alad säilivad ka pikemas perspektiivis ja meil on, mida oma lastele edasi pärandada.

Leader-meetme raames moodustatud kohalike tegevusgruppide strateegiate vahehindamine

Tanel Tang

Kuue aastaga on maapiirkondade inimesed saanud oma kodukohtade arendamisse panustada läbi maaelu arengukava Leader-meetme. Leader-meetme rakendamiseks on Eestis moodustatud 26 kohalikku tegevusgruppi, kelle tegevuspiirkonnad hõlmavad 99% maapiirkonnast.

Grupid on koostanud oma tegevuspiirkonna kohta kohaliku arengu strateegiad.

Põllumajandusministeriumi tellimusel korraldati 2013. aastal 26 kohaliku arengu strateegia vahehindamine⁵. Hindajateks olid OÜ Cumulus Consulting, Tallinna Ülikooli Eesti Tuleviku-

⁵ Eesti maaelu arengukava 2007–2013 Leader-meetme kohalike tegevusgruppide strateegiate vahehindamine. Lõpparuanne. November 2013

uuringute Instituut, OÜ Consultare ja OÜ Nutifikaator. Vahehindamise peamised eesmärgid olid:

- hinnata iga kohaliku tegevusgrupi aastatel 2007–2013 kehtiva kohaliku arengu strateegia rakendamise saavutatud tulemuste ja mõju vastavust strateegias seatud eesmärkidega, samuti seire ja hindamise olukorda tegevusgruppides;
- hinnata kohalike tegevusgruppide tegevuse läbipaistvust, selgust ja administratiivset jätkusuutlikkust;
- saada hindajatelt ettepanekuid strateegiate kvaliteedi ja nende rakendamise parandamiseks tulevikus ning ühtse strateegiate seire ja hindamise süsteemi loomiseks.

Kohalike tegevusgruppide strateegiate hindamine koosnes kokku neljast etapist. Esmalt koguti ja koondati olemasolevad andmed kohalikest tegevusgruppidest ning testiti meetodikat, et saada selgust, kas nendele allikatele tuginedes on võimalik kõikidele uurimisküsimustele vastuseid saada. Tegevusgruppide töö aluseks olevate dokumentide (kohaliku arengu strateegia, iga-aastane rakenduskava, grupi poolt hinnatud projektide valim, tööprotsesside kirjeldus jne) analüüsi põhjal koostati iga grupi kohta hindamistabel, et leida vastused kõikidele uuringu lähteülesandes püstitatud küsimustele.

Lisaks viidi läbi meetodikakohased intervjuud gruppide tegevjuhtidega, kaasates viimaste äranägemisel ka juhatuse liikmeid. Intervjuude ja dokumentide analüüsi põhjal koostati igale grupile järeldused ja soovitusel, mida grupp saab kasutada sisendina järgmise perioodi strateegia koostamisel ning tulemuste seiramisel. Samuti koostati koondkokkuvõte Eesti kohta tervikuna. Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ametile ning Põllumajandusministeriumile esitati ettepanekud ja järeldused Leader-meetme rakendamiseks järgmisel perioodil, sh ettepanekud ühtse strateegiate seire ja hindamise süsteemi loomiseks.

Saavutatav vastavus strateegia eesmärkidele

Hindajad tõid välja, et kõikide gruppide strateegiad sisaldavad visiooni ja erinevaid eesmärke ning neid on toetamas ka vastav seiresüsteem, kuid eesmärgid peaksid olema täpsemad, seotud põhjendatud mõõdikutega, ning eesmärkide elluviimise seiret tuleks paremini korraldada. Kuigi strateegiate eesmärgid on enamasti selged ja arusaadavad, puudub neis siiski fookus ja mõõdetavus. Sageli on võimalik eesmärkide sisust aru saada ainult meetmelehtede ja vastavate indikaatorite abiga. Samas tõid tegevusgrupid intervjuudes välja, et eesmärgid jäeti teadlikult üldisteks, et toetada kõikvõimalikke algatusi. Paljud grupid pidasid eesmärkide täpsemat määratlemist oluliseks järgmisel programmi perioodil (2014–2020). Kuna see oli esimene Leader-meetme rakendamise periood Eestis, siis on praegune tulemus ka mõistetav. Periood 2007–2013 kulus enamasti süsteemi tundmaõppimisele ja uute kogemuste hankimisele ning saadud kogemuste ja tulemuste põhjal on hea alustada järgmist programmiperioodi.

Lisaks üldiste tulemuste hindamisele uuriti täpsemalt, kuidas sisaldavad tegevusgruppide poolt rahastamiseks valitud projektid innovatsiooni ja koostöö elemente, mis on Leader lähenemise ühed põhielemendid.

Innovatiivseks loeti maapiirkondade arengu kaheksasse alajaotusesse mahtuvaid tegevusi, mis pakuvad lahendusi maaelu uutele väljakutsetele. Need kaheksa maapiirkondade arengu mõõdet (alajaotust) on: elanikkonna mobiliseeritus ja sotsiaalne ühtekuuluvus; kohalik kultuur ja identiteet; tegevused ja tööhõive; piirkonna kuvand; ränne, elanikkonna sotsiaalne ja professionaalne lõimimine; keskkonna-, ruumi- ja ressursikasutus; tehnoloogilised arendused; konkurentsivõime ja turgude ligipääsetavus. Mitmed tegevusgrupid olid oma strateegiates lahti kirjutanud innovaatilisuse mõiste definitsiooni, millest nad lähtusid projektide valimisel. Gruppide innovaatilisuse definitsioonid erinesid käesolevast käsitlusest; näiteks peeti innovaatilisteks kõiki tegevusi, mida taotleja ega ka keegi

teine polnud varem selles piirkonnas läbi viinud. Lõpparuandest selgus, et innovaatilisi projekte oli veidi alla poole kõikidest valimisse kaasatud taotlustest.

Koostöö põhimõtte uurimisel jõuti järeldusele, et keskmiselt sisaldavad ligi pooled projektid koostöö elemente ehk need kas viiakse ellu koostöös või loovad otseselt eeldusi koostööks tulevikus.

Kohalike tegevusgruppide avatus ja suutlikkus

Vahehindajad jõudsid järeldusele, et üldjoontes on tegevusgrupid saavutanud rahuldava taseme läbipaistvuses, selguses ja administratiivses jätkusuutlikkuses. Tegevusgrupid on arvesse võtnud 2010. aastal audiitorfirma Ernst & Young

Mes sa hull klõpsid, tule tee parem musi. Autor Triin Viljasaar. Põllumajandusministeeriumi fotokonkursi II koht.

Baltic poolt antud soovitusi ning see on programmiperioodi algusega võrreldes olukorda ühtlustanud ja parandanud.

Hästi on mõjunud ka samal aastal toimunud strateegiate ülevaatamine, eriti aga Leader-tegevuse õigusraamistiku täpsustamine ja halduslepingute sõlmimine 2012. aastal. Lisaks märkisid vahehindajad, et kujunemas on Leader-liikumise hea tava, mille üldiseks omaksvõtuks ei ole vaja kõiki üksikasju õigusaktidega määratleda.

Täiendavalt on uuringus välja toodud asjaolu, et paljud tegevusgrupid on liiga vähe tähelepanu pööranud elluviidud projektide tulemuste avalikustamisele. See ei pruugi olla grupi liikmete jaoks esmatähtis, aga samas võib seda lugeda laiemal avalikkuse, võimalike uute liikmete ja toetuse taotlejate jaoks peamiseks tegevusgrupi ning kogu Leader-liikumise kuvandi kujundajaks. Laiemalt seondub avalikustamine Leaderi kohaliku kandepinna laiendamise, jätkusuutlikkuse ja mõjukuse küsimustega.

Ettepanekud ja soovitused

Strateegiate ja nende seire kvaliteedi parandamiseks soovitati kohaliku arengu strateegiate ülesehitusel piirduda kolme peamise tasandiga: visioon – strateegilised suunad (prioriteedid) – meetmed.

Strateegiates tuleks määratleda enamasti konkreetsemad, piirkonnaspetsiifilisemad visioonid. Iga strateegilise suuna juures võiks olla kuni kolm eesmärki ja vastavat mõõdikut (mõju- või tulemusmõõdikut), mida aastast aastasse jälgitakse. Meetmete tasandil võiks eesmärgid siduda peamiselt väljund- või osalt ka tulemusnäitajatega ning vastavate sihttasemetega.

Eraldi tuleb silmas pidada, et eesmärkidega seotud võtmeindikaatorid oleksid sellised, mida on võimalik Leader-strateegia elluviimisega mõjutada ning mille muutumist ka mõõta just Leader-tegevuse tulemusel. Strateegia seiramine ning eesmärkide mõõtmine võiks toimuda iga aasta, paralleelselt nii strateegiliste suundade kui ka meetmete tasandil.

Samas on vahehindaja seisukohal, et kohalikele tegevusgruppidele peab jääma vabadus oma eesmärkide ja mõõdikute määratlemisel ning

neid ei saa väga täpselt ette kirjutada. Ministeeriumil on mõistlik toetada eesmärkide seadmise ja tulemuste mõõtmise kompetentsuse tõstmist läbi erinevate arenduskoolituste või muude tegevuste. Sarnane on olukord projektide innovatiivsuse ja koostöö osas – iga tegevus-

grupp peaks saama ise määrata, milliseid lahendusi soovitakse ning millist tüüpi projekte oodatakse. Tänapäevane seis näitab, et Leader-taotluste seas on arvestataval määral nii innovatiivseid kui ka koostööle suunatud projekte.

Mesindusprogramm ja selle rakendamine Eestis

Liina Jürgenson

2013. aastal lõppes Eestis mesindusprogrammi kolmas kolmeaastane programmiperiood, seega on nüüd hea võimalus teha tagasivaade programmi rakendamisele ja mesindussektori arengule.

Euroopa Liidus hakati programmide alusel mesindussektorit toetama 1997. aastal. Mesindusprogrammide esimestel rakendusaastatel olid programmiperioodid üheaastased, kuid alates 2004. aastast, mil ka Eesti Euroopa Liiduga ühines, kehtestati programmiperioodi kestuseks kolm aastat. Mesindusprogrammi koostamine ja selle rakendamine ei ole liikmesriigile kohustuslik, kuid siiani on kõik liikmesriigid kasutanud võimalust ja panustanud sel moel mesindussektori arengusse. Põllumajandusministeerium esitas Eesti esimese mesindusprogrammi rahastamise taotluse Euroopa Komisjonile aprillis 2004 ning alustas selle rakendamist septembris 2004.

Kuna mesindusprogramme rahastatakse osaliselt EL-i eelarvest, siis on EL-i ühise turukorralduse õigusaktides sätestatud neile kindlad tingimused. Üks olulisemaid tingimusi on tihe koostöö mesindusorganisatsioonidega, mis määrab ära programmi praktilise kasu mesindussektorile. Eestis on mesindusprogrammi rakendamisega tihedamalt seotud Eesti Mesinike Liit, Eesti Kutseliste Mesinike Ühing ja Saaremaa Meetootjate Ühing, kasu saavad sellest aga kõik mesinikud. Mesindusprogrammi tööd koordineerib Põllumajandusministeeriumi

põllumajandusturu korraldamise osakond.

Liikmesriigi mesindusprogrammi Euroopa Komisjonile esitamise eelduseks on mesindussektori struktuuriuuring, mis hõlmab mee tootmist, turustamist ja hinnakujundust. Eestis 2013. aastal korraldatud uuringust selgus, et 5934 mesinikust oli kutselisi mesinikke (majandavad rohkem kui 150 mesilasperet) 0,3% ja hobimesinike (vähem kui 10 mesilasperet) 89%. Võrdluseks: EL-is oli 506 038 mesinikku, kellest kutselisi oli 5,2%. Mee kogutoodang EL-is oli 217 tuhat tonni. Eestis oli arvestuslik mee kogutoodang 2012. aastal 553 tonni ja keskmiselt saadi pere kohta 28 kg mett (EL-is keskmiselt 16 kg). Meetoodang mesilaspere kohta on suurem kutselistel mesinikel, kes 2012. aastal said Eestis mesilaspere kohta 35 kg mett. Mett müüakse suures osas otse tarbijale ja seda nii Eestis (78% müüdnud meest) kui EL-is tervikuna.

Mesindusprogrammi üldeesmärk on edendada mesindustoodete tootmist ja turustamist. Selleks on programmis ette nähtud järgmised meetmed:

- tehniline abi mesinikele ja mesinike rühmitustele;
- varroatoositõrje;
- mesilaste rändpidamise ratsionaliseerimine;
- meetmed mee füüsikalise-keemilise analüüsi tegevate laborite toetamiseks;

- toetusmeetmed mesilasperede arvu suurendamiseks;
- koostöö asutustega, kes on spetsialiseerunud mesindust ja mesindustooteid käsitlevate rakendusuringute programmide täitmisele.

Iga liikmesriik saab ise valida, kas rakendada ühte või mitut meetet. Seni on EL-i liikmesriikide seas kõige enam rakendatud varroatoositõrje ja tehnilise abi meetet. Eestis on kõigil kolmel programmiperioodil ehk üheksa aasta jooksul rakendatud tehnilise abi, varroatoositõrje ja meeanalüüside meetmeid. Kahel viimasel programmiperioodil (2007–2010 ja 2010–2013) oleme lisanud mesilasperede arvu suurendamise meetme.

Eestis rakendatud neljast meetmest on mesindusprogrammi eelarve panustanud ligi 70% ulatuses tehnilisele abile, mille raames on korraldatud koolitusi ja õppepäevi mesindusega alustajatele, hobimesinikele ning kutselistele mesinikele. Üheksa aastaga on ligi kahe tuhande tunni jooksul jaganud mesinikele oma teadmisi nii Eesti kui ka meie naaberriikide mesinduse õppejõud ja mesinikud. Tehnilise abi meetme kaudu on toetatud mesinduse infolehe Mesinik väljaandmist ning on koostatud rida trükiseid, millest populaarsemad puudutavad mesilashaigusi. Mesindusprogrammi raames on kogutud ja analüüsitud andmeid vaatlusmesilatest, mis annavad teistele mesinikele kasulikku infot korjetingimuste kohta. Kui 2004/2005. aastal alustati tarude kaalumist mehaaniliste tarukaaludega, siis 2013. aasta lõpuks kaaluti tarusid juba programmi toel soetatud elektrooniliste kaaludega.

Varroatoositõrje meetme eesmärgiks on olnud vähendada mesilasperede nõrgenemist ja hukkumist varroatoosi tõttu. Selle meetme raames on uuritud Eesti kliimatingimustele sobivaid varroatoositõrje meetodeid ja vahendeid ning tehtud varroatoosi seiret.

Mee analüüside meetme raames on üheksa aastaga analüüsitud ligi kaks tuhat meeproovi. Uuritud on mee organoleptilisi ja füüsikalise-keemilisi kvaliteedinäitajaid, õietolmu, suhkru ja jääkainete sisaldust mees.

Mesilasperede arvukuse suurendamise meetme raames on kahe programmiperioodiga parandatud erinevate mesilastõugude ja -liinide kättesaadavust Eestis, on loodud kraini, buckfasti ja itaalia mesilaste puhaspaarumisalad. Samuti on tegeletud tõumesilasemade paljundamisega ning hinnatud nende järglaste omadusi hindamiskriteeriumide (vähene sülemlemisetung, rahulikkus, kärjelpüsimine, meekogumisvõime, haiguskindlus, talvitumine) alusel. Kogu mesindusprogrammi tegevusi kajastatakse programmi kodulehel⁶.

Euroopa Komisjonilt heakskiidu saanud mesindusprogrammide raames tehtud kulutusi rahastab EL 50% ulatuses. Kogu EL-i mesindussektorile eraldatud summa oli viimasel programmiperioodil (2010–2013) 32 miljonit eurot aastas; selle summa jaotamine liikmesriikide vahel sõltub iga liikmesriigi mesilasperede arvust. Mesilasperede üldarv EL-is on ligikaudu 14 miljonit, millest lõppenud mesindusprogrammi perioodil moodustas Eesti mesilasperede arv 0,18%. Meist vähem on mesilasperesid Maltal, Luksemburgis ja Iirimaa. Sellest lähtuvalt oli Eesti mesindusprogrammi kogumaht lõppenud perioodil üle 99 tuhande euro aastas.

2013. aastal esitasime Euroopa Komisjonile taotluse Eesti neljanda mesindusprogrammi (2013–2016) rahastamiseks ning saime heakskiidu toetada mesindussektorit programmi meetmete kaudu 165 600 euroga aastas.

Mesindusprogrammide raames väljamakstud toetus

Aasta	Makstud toetus, €
2004/2005	57 087
2005/2006	138 857
2006/2007	164 416
2007/2008	119 261
2008/2009	126 190
2009/2010	126 743
2010/2011	96 448
2011/2012	98 116
2012/2013	96 853

Allikas: PRIA

⁶ <http://mesindusprogramm.eu>

Karjatee. Autor Katrin Rannik. Põllumajandusministeeriumi fotokonkursile esitatud töö.

Kaasamine otsetoetuste valdkonna otsustusprotsessides

Triin Kraav

2013. aastat võib põllumajanduslike otsetoetuste osas võtta kui ootuste aastat. Me ootasime, milliseks toetusmeetmed lõplikult kujunevad ja milliseid valikuid meil endil toetuste rakendamisel on võimalik teha. 2013. aastat alustades ei osanud me ette kujutadaagi, kui palju võivad Euroopa Liidu määruste eelnõud muutuda. Ehkki põllumajandusreformi põhimõtted ei muutunud, muutusid nii kohustuslike kui ka vabatahtlike otsetoetuste põhimõtted meie jaoks täielikult.

Põllumajandusturu korraldamise osakonna eestvedamisel kutsuti 2013. aasta esimesel poo-

lel kokku otsetoetuste tuleviku arutelugrupp. Enamasti on otsetoetuste teemasid arutatud põllumajanduse ja maaelu arengu nõukogus (PMAN), mis kutsutakse Põllumajandusministeeriumis kokku kord kvartalis. PMAN-i näol on kokkuvõtlikult tegemist põllumajandusministri nõu andva ja põllumajanduspoliitika valikuid analüüsiva nõukoguga. Ent olukorras, kus EL-i põllumajanduspoliitika reformi puudutavate õigusaktide eelnõusid arutati juba Euroopa Liidu Nõukogus, pidasime vajalikuks siinkohal formaalne nõukogu vorm kõrvale jätta ning

Rapsi kuma. Autor Timo Anis. Põllumajandusministeeriumi fotokonkursil äramärgitud töö.

vajalikke teemasid sektori esindajatega n-ö ümarlaua vormis arutada ja analüüsida. Väiksem osalejate arv ja mitteametlik formaat olid just need, mida vajasime, et otsetoetuste teemaga edasi minna.

Arutelugrupi peamine eesmärk oli tutvustada Eesti võimalusi põllumajanduslike otsetoetuste rakendamiseks ja saada tagasisidet sektori eelistustest ning ka sellest, millega sektori esindajad üldse rahul ei ole. Arutelugrupis käisid koos nii põllumajandustootjate katusorganisatsioonide kui ka erinevaid põllumajandussektoreid esindavate liitude esindajad, samuti oli kaasatud rakendusasutus Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet (PRIA). Arutelugruppi kuulusid esindajad järgmistest organisatsioonidest: Eesti Aiandusliit, Eesti Hobusekasvatajate Selts, Eesti Keskkonnaühenduste Koda, Eesti Lambakasvatajate Selts, Eesti Lihaveisekasvatajate Selts, Eesti Mahepõllumajanduse Koostöökoogu, Eesti Maaülikooli Majandus- ja Sotsiaalinstituut, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda, Eesti Põllumeeste Keskliit, Eestimaa Talupidajate Keskliit, Maamajanduse Infokeskus, MTÜ Eesti Kitsekasvatajate Liit, MTÜ Eesti Noortalunikud, MTÜ Eesti Seemneliit. Lisaks osalesid igal kohtumisel Põllumajandusministeeriumi osakondade töötajad ning enamikul kohtumistel ka põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder. Arutelugruppi ülalnimetatud organisatsioonide esindajaid kutsudes püüdsime leida katus-

organisatsiooni kõigile, kes võiksid olla huvitatud otsetoetustes toimuvatest muudatustest.

Kohtumised toimusid alates 2013. aasta jaanuarist kuni aprillini viiel korral. Arutelugrupi kohtumistel andsid põllumajanduse otsetoetuste büroo ametnikud ülevaate õigusaktide eelnõudes sisalduvast ning sektori esindajatel oli võimalus oma seisukohti avaldada ja põhjendada. Kuigi põllumajanduslikud otsetoetused on Euroopa Liidu rahastatavad toetused, mida tuleb rakendada vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrustele ning nende alusel vastu võetud rakendusmäärustele, on liikmesriikidele jäetud osaline vabadus. See seisneb õiguses valida ja rakendada oma riigile sobivalt – aga EL-i poolt kirjeldatud raamistikus – teatavaid aspekte toetuste nõuetest. Just nende aspektide asjus toimuski igal arutelugrupi kohtumisel väga elav diskussioon.

Arutelugrupi kohtumistega alustades võtsime eesmärgiks kajastada kõiki meetmeid ja Eesti siseriiklikku otsust vajavaid valikuid. Kohtumiste käigus andsid põllumajanduse otsetoetuste büroo ametnikud ülevaate põhitoetusest, kesk-konda ja kliimat säästvate põllumajandustavade ehk rohestamise toetusest, noortalunike toetusest, ümberjaotavast toetusest, võimalusest rakendada aktiivse tootja määratlemist ja kehtestada minimaalseid põllumajandusmaa hooldamise nõudeid, võimalusest rakendada põllumajandustootmisega seotud toetusi raskuses

olevale sektorile ning väiketootjate lihtsustatud toetuskeemist.

Arutelugrupi kokkusaamiste vahetulemusena esitas enamik grupis osalejatest Põllumajandusministeeriumile oma seisukohad otsetoetuste tuleviku valikute osas.

Lühikokkuvõtte arutelugrupi kohtumistest ja saadud seisukohtadest esitati PMAN-ile 2013. aasta 16. septembri istungil.

Kavatseme ka edaspidi otsetoetuste tuleviku arutelugruppi vajaduse korral uuesti kokku kutsuda, sest otsene tagasiside sektori esindajatelt on meile äärmiselt oluline.

Põllumajandusturu korraldamise osakond soovib tänada kõiki otsetoetuste tuleviku arutelugrupis osalejaid. Leiame, et teie panus oli hindamatu, ning kindlasti jätkame nii PMAN-is kui võimalusel ka mitteametlikus vormis otsetoetuste teemade arutelu.

Toiduabi programmi rakendamisest Eestis aastatel 2007–2013

Kadri Rand

Toiduabi programmi on Euroopa Liidus rakendatud alates 1987. aastast. Eesti avaldas soovi nimetatud programmis osalemiseks 2006. aastal ning toiduabi jaotati Eestis esimest korda 2007. aastal.

Algselt oli programm mõeldud ühe võimalusena juba liiga suureks kasvanud sekkumisvarude vähendamiseks. Seega olid jaotatavad tooted otseselt seotud sekkumisvarudega, abivajajatele jaotati sekkumisvarudena ostetud tooteid töötlemata kujul (nt või, lõssipulber, teravili) või neist valmistatud töödeldud tooteid (jahu, helbed jne). Skeemi rakendamisel oli oluline roll toidu jagamist läbiviivatel heategevusorganisatsioonidel, kes tegid koostööd kohalike omavalitsustega. Skeemis osalesid tunnustatud heategevusorganisatsioonid, kes vastutasid toiduabi jõudmise eest abivajajateni. Tunnustuse tagas kontrollitud arvepidamise süsteem, nõuetele vastavad laoruumid, piisav inimtööjõu hulk, valmidus vabatahtlike rakendamiseks jne.

2011. aasta aprillis tunnistas Euroopa Kohus oma otsusega 2009. aastal rakendatud programmi toiduabi programmi algsete põhimõtete-ga õiguslikult vastuolus olevaks, kuna sel korral varuti suurem osa abina jaotatud toodetest sekkumisvarude vähesuse tõttu ostudega EL-i turult. Järgnevad, 2010. ja 2011. aasta programmid olid EL-i õigusega kooskõlas, kuna suurem osa jaotatavatest toodetest pärines sekkumisvarudest; see täitis ka programmi algset eesmärki – vabaneda sekkumisvarudest.

Nimetatud kohtuotsusega tagasiulatuvaid tegevusi ei nõutud, kuna tooted olid jaotatud ja abisaajate poolt ära kasutatud. Küll aga leiti, et massilised turult ostmised sekkumisvarude puudumisel pole õigustatud. Sellega algas Euroopa Komisjoni eestvedamisel peaaegu terve aasta kestnud tuline diskussioon toiduabi programmi poolt ning vastu olevate liikmesriikide vahel. Liikmesriigid olid üldiselt seisukohal, et programmi rahastamine ei peaks toimuma ühise

põllumajanduspoliitika (ÜPP) eelarvest, vaid Euroopa Sotsiaalfondi vahenditest. Kuna aga toiduabi programm osutus väga populaarseks (nt 2010. aastal sai nimetatud programmist abi üle 18 miljoni inimese) ning selle lõpetamine toetust ei leidnud, siis otsustati rakendada n-ö üleminekuperioodi.

Pärast pikka kõrgetasemeliste läbirääkimiste perioodi saavutasid Saksamaa ja Prantsusmaa kompromissi, mille tulemusena lagunes blokeeriv vähemus ning toiduabiprogramm sai sarnasel kujul jätkuda veel kahel järgneval aastal. Selle tulemusena muudeti Euroopa Liidu Nõukogu määrusi ning tehti võimalikuks ka toiduainete turult ostmine sekkumisvarude puudumisel.

Muudatus andis võimaluse 2012. ja 2013. aastal pakutavate toodete valikut oluliselt laiendada, kuna jaotatavad tooted ei pidanud enam olema sekkumisvarudega seotud. Sellest tulenevalt muutus programm ka Eestis atraktiivsemaks ning Euroopa Komisjonilt abivajajatele jaotamiseks taotletud kogused suurenesid märgatavalt. Abisaajate arv suurenes rakendusperioodi jooksul viis korda ning kui 2007. aastal jaotati abivajajatele vaid makarone, siis 2013. aastal lisandusid neile veel ka nisujahu, teraviljahelbed, riis, manna, suhkur, tatar ja rapsiõli.

Samaaegselt jaotatavate toiduainete koguste

suurenemisega hakkas toiduabi programmis osalema ka järjest rohkem heategevusorganisatsioonid. Suurim toiduabi programmis osaleja oli 2007. aastast alates Eesti Punane Rist. Lisaks neile jaotasid programmi viimasel rakendusaastal toiduabi laiali järgmised heategevusorganisatsioonid: MTÜ EELK Urvaste Püha Urbanuse Kogudus, MTÜ Peeteli Kiriku Sotsiaalkeskus, MTÜ Samaaria Eesti Misjon, MTÜ EELK Põlva Püha Neitsi Maarja Kogudus, MTÜ EEKBKL Otepää Evangeelne vabakogudus «Palverändur», MTÜ EEKBKL Antsla EKB Kogudus, MTÜ Iseseisev Elu, SA Sotsiaaltöökeskus Sõbra Käsi, EEKBKL Mooste Baptistikogudus, EEKBKL Rapla Vabakogudus, MTÜ Kristlik Kodu Petrola, MTÜ Tallinna ja Harjumaa Lasterikaste Perede Liit, MTÜ Eesti Lasterikaste Perede Liit, Jõhvi Kristlik Kogudus Uus Põlvkond MTÜ, MTÜ EEKBKL Tartu Salemi Baptistikogudus, MTÜ Domus Petri Kogu, Sihtasutus Eesti-Hollandi Heategevusfond, MTÜ Tartu Kolgata Baptistikogudus, MTÜ Virumaa Heategevuskeskus ning MTÜ Konguta EDU.

Alates 2014. aastast rahastatakse puudustkannatavate isikute programmi selle jaoks loodud Euroopa abifondist. Muudetud toiduabi programmi, mille raames jaotatakse lisaks toiduainetele ka esmatarbekaupu, rakendatakse Eestis edaspidi Sotsiaalministeeriumi eestvedamisel.

Eestis jaotatud toiduabi tooted ja abisaajate arv aastatel 2007–2013

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Eelarve (€)	324 891	192 388	320 646	761 012	755 405	2 359 486	2 421 256
Jaotatud kogused (t)							
makaronid	505	185	286	695	600	559	699
nisujahu		94	140	340	300	684	693
teraviljahelbed			188	590	325	684	330
riis				1	55	229	419
manna				1	85	271	369
suhkur						144	506
tatar							222
Kokku (t)	505	279	614	1627	1 365	2 571	3 238
Rapsiõli (tuh l)						591	394
Abisaajate arv		26 020	50 500	80 647	95 394	129 498	140 085

Allikas: PRIA

Aiandussektor ja teraviljasektor saavad arengukavad

Erkki Miller

2013. aastal alustasime Eesti Aiandusliidu ettepanekul aiandussektori arengukava koostamist ning Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja teraviljatoimkonna ettepanekul teraviljasektori arengukava koostamist. Arengukavad valmivad koostöös oma ala ekspertidega. Mõlemad arengukavad on planeeritud aastateks 2014–2020.

Mõlema kõnealuse põllumajandusharu esindajad leidsid, et sektorite edasine arendamine nõuab sihipärast tegevust. Hea viis selleks on sektorite arengukavade väljatöötamine, mille käigus kaardistatakse olukord, lepatakse kokku eesmärgid ning kavandatakse tegevused ja vahendid eesmärkide saavutamiseks.

Arengukavade koostamiseks moodustasime töörühmad. Töörühmades on esindatud põllumajandustootjad ja -töötledjad, kaubandusega tegelevad ettevõtted, teadus- ja haridusasutused, põllumeeste ühendused ja organisatsioonid ning Põllumajandusministeeriumi ametnikud.

Põllumajandusministeeriumis koordineerib arengukavade väljatöötamist põllumajandusturu korraldamise osakonna taimekasvatussaaduste büroo, lisaks on kaasatud kaubanduse ja põllumajandussaadusi töötleva tööstuse osakond, taimetervise osakond, teadus- ja arendusosakond, maaelu arengu osakond ning strateegiaosakond.

Töörühma kohtumistel oleme arutlenud sektorite hetkeolukorra üle, koostanud põhjaliku analüüsi ning vaielnud selgeks ja sõnastanud eesmärgid. Teravilja arengukava töörühma kohtumisel andis Soome põllumajandus- ja metsandusministeeriumi esindaja ülevaate naabermaa riikliku

Mmm... maasikale. Autor Triin Viljasaar. Põllumajandusministeeriumi fotokonkursil äramärgitud töö.

teravilja arengukava väljatöötamise ja rakendamise protsessist. Aianduse sektori arengukava väljatöötamise toetamiseks on Põllumajandusministeerium tellinud uuringu, mis peab andma ülevaate aiandusettevõtete hetkeseisust, kirjeldama sektori probleeme ja looma selgust naaberriikide toetusmeetmetest aiandussektorile. Mõlema arengukava tööühmad on koos käinud kolmel korral, lisaks on toimunud mitmed kohtumised, kuhu on kaasatud ka teisi valdkonna eksperte.

Eesti teraviljasektori arengukava peaesmärk on tootmise ja töötlemise mahu suurendamine ja lisandväärtuse kasv. Lisaks peamisele eesmärgile on mitmeid alamesmärke: teravilja kasvupinna suurendamine, saagikuse tõus, keskkonnahoid, ekspordi suurendamine, teravilja kasvatajate ja töötajate koostöö tihustamine, teadmiste kasv, teaduse ja nõustamise kõrgem tase, teravilja kvaliteedi ja ohutuse tagamine ning mahetoodangu kasv.

Eesti aianduse arengukava peaesmärk on tagada aiandussaadustega isevarustatuse taseme tõusu ja toodangu lisandväärtuse kasvu teel elujõuline aiandussektor, tervislik toidulaud ja meeldiv elukeskkond. Lisaks on arengukaval alamesmärgid, milleks on tootmistehnoloogia kaasajastamine, ühistegevuse suurendamine, kohalike sortide ja paljundusmaterjali kasvatamise ning kasutamise edendamine, teadmiste kasvatamine, teaduse ja nõustamise taseme tõstmine, Eesti päritolu aiandussaaduste tarbimise suurendamine ning tervislikumate eluviiside edendamine.

2014. aastal jätkame arengukavade tekstide täiendamist huvitatud osapoolte kaasabil. Samuti jätkuvad tööühmade kohtumised, kus arutelu peamiseks sisuks kujunevad arengukavade rakenduslikku poolt puudutavad küsimused.

Esialgse plaani kohaselt peaksime teraviljasektori arengukava valmis saama 2014. aasta aprillis ja aiandussektori arengukava 2014. aasta mais.

„Peipsi sibul“ – Eesti esimene toidukvaliteedikava

Jaanus Joasoo

Aleksander Vukkert

16. septembril 2013 sai Veterinaar- ja Toiduameti tunnustuse Eesti esimene toidukvaliteedikava „Peipsi sibul“. Toidukvaliteedikava väljatöötaja ja rakendaja on MTÜ Peipsimaa Sibulatootjad, kellel on seitse liiget ehk toidukvaliteedikavas osalejat.

Mida nimetatud tunnustamine eeldas? Ühelt poolt formaalsete, kuid oluliste tingimuste täitmist, nagu näiteks tootjarühma moodustamine, tootega seotud tingimuste läbirääkimine ja kokkuleppimine ning tunnustamise taotlemise avalduse esitamine. Teiselt poolt eeldas see aga arusaamist ja mõistmist, et praeguses turuolu-

korras tuleb lisaks kvantiteedile mõelda ka kvaliteedile, eristumisele ning „loole“, mida tahetakse oma toote ja tegevusega tarbijale jutustada.

Tänapäeva konkurentsitihedas maailmas ei piisa lihtsalt tootmisest, ei piisa ka lihtsalt hea toote olemasolust. Mitmekülgses ja paljusid valikuid pakkuvast toidumaailmas on muutunud ka toidu olemus ning suhtumine toitu. Üha enam otsitakse toidumaailmast elamust – selle nimel reisitakse pikki vahemaid ning sellest ammutab ideid loomemajandussektor.

Samas on konkurents tekitanud olukorra, kus püstitatud eesmärgini tahetakse jõuda lihtsate

vahenditega. See tähendab, et tarbija jaoks muutub toidumaailmas orienteerumine üha raskemaks, sest vastus küsimusele „mis on mis?“ ei ole enam nii selge ja otsene. Seepärast on tekkinud erinevad süsteemid ja kokkulepped – kvaliteedikavad –, millega liitumine peaks kinnitama nii toote eripära kui andma kindluse selle kohta, et antud eripära on kontrollitud ja tagatud.

Euroopa Liidu tasandilt teame selliseid kvaliteedikavasid nagu „Kaitstud päritolunimetus“ ja „Kaitstud geograafiline tähis“. Geograafilise tähisena registreeritud tooteid on tuhandeid (neist enam kui 80% on registreeritud kuue EL-i liikmesriigi poolt). 2010. aastal oli nende globaalne müügi käive hinnanguliselt 54,3 miljardit eurot, EL-i väline eksport moodustas 11,5 miljardit eurot (15% EL-i toiduainete ja jookide ekspordist) ning keskmiselt müüdi geograafilise tähisega toode 2,23 korda kõrgema hinnaga kui samasugune tavatoode⁷. Ükski Eesti toode veel kahjuks EL-i tasandi geograafilist tähist ei kannu.

Liikmesriikide kvaliteedikavad ei ole ülalnimetatud süsteemidega üks-üheselt võrreldavad, kuid nende põhimõtted on sarnased. Mõlemal juhul tuleb üksikasjalikult määratleda tootmistingimused ja omadused, millele kvaliteedikava raames toodetav toit peab vastama. Selleks et tagada kavaga hõlmatud tingimuste täitmine ning süsteemi usaldusväärsus, on mõlemat liiki kvaliteedikavade puhul välja töötatud kontrollisüsteem, mille alusel toimuvad iga-aastased kontrollid. Kontrolli läbiviimine on tarbijatele garantiiks, et kvaliteedikavade raames toodetud toit vastab kõrgematele standarditele ning omab teatud eripära sarnase turul oleva kaubaga võrreldes.

Kui võtame aluseks näiteks kvaliteedikava „Peipsi sibul“, siis võime olla veendunud, et: „... sibulad kasvatatakse kõrgetel peenardel. Peenardevahe sügavuseks on huumusekihi sügavus ehk keskmiselt 0,5 m. Väetiseks kasutatakse komposti, mis on saadud eelmise aasta kõdust (puulehed ja rohi, mis korjatakse peenravehdesse) ja koduloomade sõnnikut. Eelmise aasta peenravehe tehakse peenraks, uus peenravehe jääb eelmise aasta peenra keskele. Peenravahed kaevatakse kuni liiva või savikihini. Kui muld on liiga happeline, kasutatakse mulla neutraliseerimiseks puutuhka. Mineraalväetisi ei ole lubatud kasutada. Kõik tootmisetapid toimuvad käsitsi. Ühelgi tootmisetapil ei kasutata tehnikat.“⁸

Peamine erinevus kahe kirjeldatud kvaliteedikava vahel seisneb selles, et kui geograafiliste tähistega puhul on olulisel kohal ka toote seotus mingi kindla geograafilise piirkonnaga, siis toidukvaliteedikavad keskenduvad pigem tootmisprotsessile.

Seega võib asjaolusid üldisemas plaanis vaadates öelda, et praegu on Eesti kontekstis igasugune toidukvaliteedikava tunnustamine (v.a mahekavad) lausa omaette sündmus, sest tegemist on meie tootjate esimeste sammudega selles valdkonnas. Hetkel on „klubi“ liikmeid küll vähe, kuid loodetavasti hakkavad ka teised tootjad aktiivsemalt antud võimaluse peale mõtlema.

Tuleb aga rõhutada, et toidukvaliteedikava registreerimisega töö alles algab, sest kavaga liitumine iseenesest ei ole imevits, mis tootjate mured ja probleemid lahendab. Vaja on jõuda tarbijani, rääkida talle „lugu“ ning loota, et see teda kõnetab!

⁷ External study: “Value of production of agricultural products and foodstuffs, wines, aromatised wines and spirits protected by a geographical indication (GI)” (2012)

⁸ Veterinaar- ja Toiduamet: tunnustatud toidukvaliteedikavad (<http://www.vet.agri.ee/?op=body&id=676&art=294>).

Kalamajandus

Euroopa Kalandusfondi abi kaluritele

Gunnar Lambing Liis Reinma

Aastatel 2007–2013 püüdsid Eesti kutselised kalurid enam kui 0,6 miljonit tonni kala. Peamise osa püütud kalast moodustas Läänemerest püütud kilu ja räim.

Kui 2007. aastal püüdsid Eesti kalandusettevõtjad kokku ligi 100 000 tonni erinevat liiki kala, siis 2013. aastal jäi püütud kalakogus all 70 000 tonni. Seega püüti Eesti kalurite poolt 2013. aastal ligi 30% vähem kala kui 2007. aastal. Kalapüügi vähenemise peamiseks põhjuseks oli Eestile kehtestatud püügikvootide püsiv vähendamine, seda peamiselt kilu ja räime osas Läänemerele. Vähenenud on ka tursapüük ning kaugpüüdjate poolt püütud kreveti ja erinevate süvaliikide püügivõimalused. Püügivõimaluste vähendamise põhjuseks on kalavaru ülepüük ja sellest tulenev vajadus kalavaru taastamise järele. Nõudlus toiduainete järele maailmas kasvab püsivalt ning kalavarust ei piisa kasvava nõudluse rahuldamiseks. Kalavaru tuleb kasutada säästvalt, et tagada selle kestlikkus.

Püügikoguste vähenemisele vaatamata on kalapüügist saadavad tulud vaadeldava perioodi jooksul kasvanud. Läänemerest ja siseveekogudest püütud kalakoguse väärtus aasta keskmistes esmakokkuustu hindades oli 2006. aastal 16 miljonit eurot ning 2013. aastal 19 miljonit eurot. Seega on kalapüügist saadud tulud kasvanud ligi viiendiku võrra. Siia lisanduvad veel tulud kala töötlemisest, mis mitmekordistavad eelnimetatud rahavoogusid.

Euroopa Kalandusfondi meetmete rakendamine

on aidanud oluliselt leevendada kalapüügi vähenemisest tingitud struktuurseid muutusi ning olnud abiks Eesti kalandussektori tegevuse ümberkorraldamisele ja kala töötlemise võimaluste avardamisele. Paranenud on kalapüüdjate töötingimused, seda nii sadamate kaasajastamise kui ka kalalaevade moderniseerimise tulemusena. Kaasabi on osutatud tootjaorganisatsioonide moodustamiseks ning rannapiirkondi arendavate mittetulundusühingute loomiseks. Nende organisatsioonide vahendusel suunati Euroopa Kalandusfondi raha kohtadesse, kus seda kõige rohkem vajati.

Seoses Euroopa Kalandusfondi 2007–2013 rakendamisega on Eesti jaotatud kaheksaks kalanduspiirkonnaks, kus viiakse kohapeal ellu meetet 4.1 „Kalanduspiirkondade säästev areng“. Meetet viivad ellu kohalikud kalanduse tegevusgrupid läbi kohalike arengustrateegiate rakendamise.

Kalandusega seotud piirkonnad on Eestis rannikualad ja suuremad sisevete piirkonnad, kus toimub kutseline kalapüük ja kuhu on koonduvad valdav osa kalandussektorist. Samuti on enamjaolt tegemist maapiirkondade ning äärealadega, kus on madalad sissetulekud, vananev ja vähenev rahvastik. Sellistest tendentsidest on mõjutatud ka kalandussektor. Lisaks mõjutab kutselist kalapüüki püügi hooajalisus, kalavarude olukord ja saagi turustamisvõimalused. See kõik teeb kalurite sissetulekud ebastabiilseks ja raskesti prognoositavaks.

Ranna- ja sisevete kalanduse arendamise peamine eesmärk on sektori restruktureerimine, mille tulemuseks on korrastatud ja toimiv terviklik tarneahel, mis võimaldab kaluritel suurendada kalapüügist saadavat sissetulekut. Lisaks on oluline leida rannakaluritele alternatiivseid tegevusi kalapüügi kõrval, mis aitaksid neil toime tulla väljaspool püügihooaega. Euroopa Kalandusfond aitab käesoleval perioodil neid eesmärke ellu viia läbi meetme 4.1 „Kalanduspiirkondade säästev areng“. Ühe olulise suunana keskendutakse meetme raames kaluri tegevuste mitmekesistamisele, mis tagaks piisava sissetuleku ja töökohad kohapeal ning aitaks kaasa kestliku rannakalanduse kogukonna säilimisele. Euroopa Kalandusfond on rannakalurite tegevuste mitmekesistamist toetanud 7,4 miljoni euroga (seisuga 31.12.2013).

Tegevuste mitmekesistamist võib vaadelda kahest aspektist: kalandussektori sisene ja sektoriväline mitmekesistamine.

Sektori sees on mitmekesistamise eemärk kaasa aidata tervikliku tarneahela kujunemisele läbi kohaliku saagi väärindamise ja otseturustamise. Arvestades piirkondade suurt turismi- ja puhkepotentsiaali, antakse toetust ka kalandusega seotud turismi arendamiseks ja rannakülade taaselustamiseks, seal on kaluril suurepärane võimalus oma toodet pakkuda. Enamik kalureid müüb oma püütud saagi otse kokkuostjale, kuid kala ise väärindades ja otse tarbijale müües paranevad kalurite sissetulekud.

Toetuste abiga on paljud kalurid sellel programmiperioodil investeerinud töötlemis- ja turustamisvahenditesse. Turismiperioodil soovivad ostjad kohalikku kala rohkem, kui kalurid seda pakkuda suudavad. Paljud tarbijad soovivad osta kohe valmistoodangut, kuna kala puhastamine ja valmistamine nõuab aega, teadmisi ja oskusi, mida neil endil tänapäeval napib.

Hea näide mitmekesistamisest kalandussektori siseselt on Lihula Kalatsehh Läänemaal. Seal püüab kutseline kalur ise kala ning ostab seda kokku ka teistelt kohalikest kaluritelt. Kala suitsutab ja turustab ta Lihula kesklinnas asuvas kalakioskis, samuti laatadel, kohapeal ja

mujalgi. Tootmine on väikesemahuline ja hooajaline. Euroopa Kalandusfondi vahendite abil (toetuse suurus 189 183 eurot) on välja ehitatud kala töötlemiseks ruumid, sh jahutus- ja külmkambrid, ning ostetud seadmed (suitsuahi, vaakumpakendaja, kaalud, kõrgsurvepesur), mis vastavad töötlemiseks vajalikele nõuetele ja hügieenitingimustele. Tsehhil on välja kujunenud juba oma püsikliendid. Euroopa Kalandusfondi toetuse andmise kiitis heaks Läänemaa Rannakalanduse Selts, kes piirkonnas koordineerib Euroopa Kalandusfondi toetuste jagamist vastavalt piirkonna arengustrategiale.

Kala. Autor Kätlin Kalajärv. Põllumajandusministeeriumi fotokonkursil äramärgitud töö.

Räästa all. Autor Triin Viljasaar. Põllumajandusministeeriumi fotokonkursi II koht.

Töötlemise ja turustamise osas on populaarsed investeeringud ka väikesed külmautod, -seadmed ja müügikioskid. Heaks näiteks võib tuua Kogre kõrtsi Läänemaal Puihes, kus pakutakse kohalikku toitu, sh kohalikku kala. Puihe kalasadamasse on ehitatud kohaliku kala töötlemiseks väike töötlemishoone.

Kalandussektori välise mitmekesistamise puhul toetatakse tegevusi kalandussektorist väljaspool, mis tagavad sissetuleku perioodil, kui kala ei saa püüda. Peamiselt on tegemist olnud investeeringutega tootmisvahenditesse nagu põllu- ja metsatöomasinad, puulõhkumis- ja roopakkimiseadmed. Rajatud on kalandusmuuseume ning turismile suunatud külastus- ja puhkekeskusi.

Heaks sektorivälise mitmekesistamise näiteks on Peipsi Pesumaja. Seal pakub kutseline kalur oma pesumajas piirkonna ettevõtjatele kõrgeta-

semelist pesu- ja puhastusteenust. Piirkonnas oli vajadus sellise teenuse järele, sest lähimad pesumajad asuvad Tartus, kuhu on pikk tee ja transport läheb kulukaks. Samas on piirkonnas palju puhke- ja majutusasutusi, kellele teenust pakkuda. Pesumaja on loodud hoonesse, kus varem tegutses piima vastuvõtupunkt. Hoones tehti vajalikud remonttööd, ehitati välja settekaev ja paigaldati kanalisatsioonitorustik pesuvee juhtimiseks biotiikidesse. Viimasena osteti pesumasinaid, kuivati, triikimislaud ja muud vajalikud seadmed. Pesu tuuakse ja viiakse tagasi klientidele kaks korda nädalas, vajadusel tihedamini. Pesumajas töötab üks täiskohaga ja üks osalise koormusega töötaja ning pesu pestakse seal viiel päeval nädalas. Pesumaja on piirkonnas muutunud väga populaarseks: teenust kasutavad agaralt nii lähedalasuvad majutus- ja puhkeasutused kui ka kohalikud

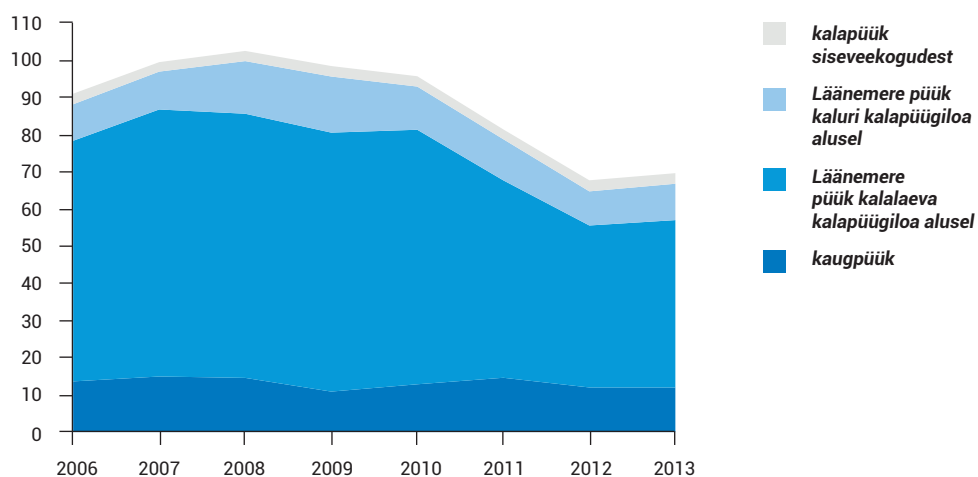
elanikud. Peale pesupesemisteenuse käivitumist on ettevõttel plaanis hakata pakkuma ka keemilise puhastuse teenuse vahendamist, seda koostöös teiste pesumajadega.

Peipsi Pesumaja on loodud Euroopa Kalandusfondi toetuse abiga (renoveeriti hoone ja osteti

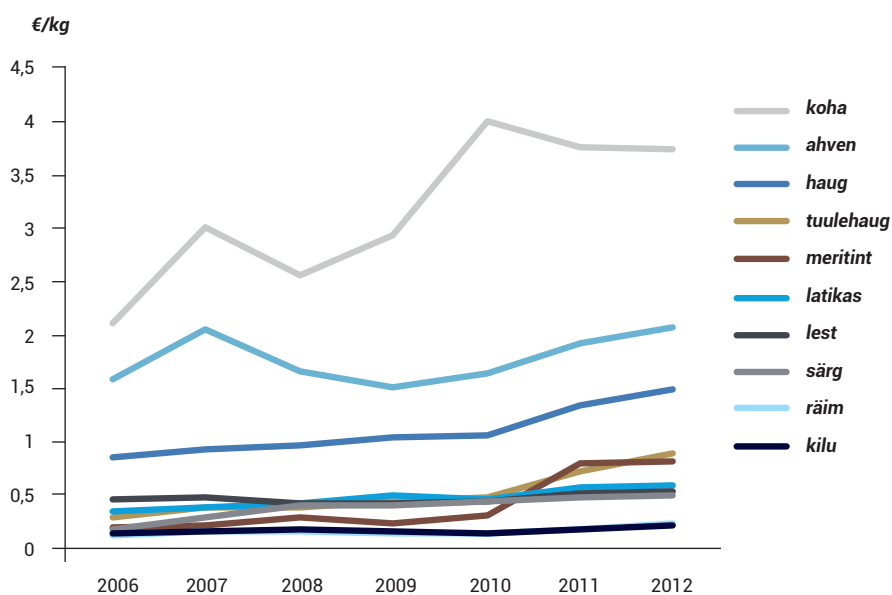
seadmed; toetuse suurus 24 690 eurot). Ettepaneku toetuse andmiseks tegi Peipsi Kalanduspiirkonna Arendajate Kogu, kes koordineerib piirkonnas Euroopa Kalandusfondi toetuste jagamist vastavalt piirkonna arengustrateegiale.

Kutseline kalapüük aastatel 2006–2013

tuhat tonni

Tähtsamate kalaliikide keskmised esmakokkuostuhinnad aastatel 2006–2012

taimekasvatuse ja mullateaduse sihtvalveerimise, mille eesmärk oli hinnata nimetatud valdkonna teadus- ja arendustegevust horisontaalselt kõikides teadus- ja arendusasutustes. See-kord hinnati taimekasvatuse ja mullateadusega seotud tegevusi lisaks kahele kõnealusele instituudile ka Tallinna Tehnikaülikoolis, Tartu Ülikoolis ja Eesti Maaülikoolis. Eesmärgiks oli hinnata kogu valdkonna, mitte ainult kahe instituudi teadus- ja arendustegevust. Sihtvalveerimise aruandes rõhutasid väliseksperdid vajadust püsitada taimekasvatusele ja mullateadusele senisest selgemad ülesanded. Selgi korral toodi puudusena välja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala teadus- ja arendusasutuste vähene baasfinantseerimine ja rahvusvahelise koostöö puudumine, huvirühmade vähene kaasatus ning nõuandesüsteemi tagasihoidlik panustamine ja kaasamine teadustulemuste avalikustamisse.

Juba aastaid on teadus- ja arendusasutused olnud alafinantseeritud, mis paljuski tuleneb põhikirjaliselt seatud eesmärkide rohkusest. Mõlemad instituudid tegutsesid sisuliselt kõigis Põllumajandusministeeriumi haldusalas olevates valdkondades, mis Eesti väiksust arvestades ei ole optimaalne. Sooviti tegevusi laiendada ning täpsemat fookuse seadmist ei pidanud instituudid vajalikuks.

Pärast mitmeid hindamisi otsustati, et teadus- ja arendusasutuste jätkusuutliku arengu tagamiseks tuleb teadustegevuses tsentraliseerida teadusteemad ja moodustada suuremad uurimisgrupid, mille olemasolu võimaldab teha mahukaid teadusuuringuid. See võimaldab ressursse paremini ära kasutada ja parandada koostööd teiste teadusasutustega, sh ülikoolidega.

Kõigile oli aga selge, et instituutide ühendamine on keerukas protsess. Põllumajandusministeerium alustas ümberkorraldamiseks arutelusid

instituutide direktorite ja töötajatega. Toimusid mitmed kohtumised ning arutelud, kus osalesid nii ministeeriumi ja mõlema instituudi esindajad kui ka instituutide teadusnõukogude liikmed.

Esialgelt väljatöötatud struktuuri järgi on uues instituudis üheksa üksust: juhtkond, neli teadus- ja arendusosakonda (agrotehnoloogia, sordiaretus, taimekaitse, taimebiotehnoloogia), lisaks geenipank ja seemnekeskus ning tugistruktuuridena arendusosakond ja haldusosakond.

ETKI moodustamisel tekkisid suuremad uurimisgrupid, mis võimaldavad teha mahukamaid teadusuuringuid ja vältida uurimisteemadesse kaasatud inimressursi dubleerimist. Suuremad uurimisgrupid annavad parema võimaluse teha koostööd ülikoolidega nii rakendus- kui ka alusuuringute vallas; see omakorda loob võimaluse tõhustada rahvusvahelist koostööd. Järgmiste aastate üheks oluliseks eesmärgiks on koostöös ülikoolidega ETKI valdkonna rakendusuuringutesse suurema hulga noorte teadlaste kaasamine, et kindlustada kompetentsus ja järelkasv. Tihedam koostöö erinevate ülikoolidega aitab tugevdada alus- ja rakendusuuringute omavahe-list sidusust teadusprojektide läbiviimisel. Kindlasti tuleb jätkata instituudi taristute ja seadmete uuendamist, et tagada põllumajandusteaduslike uuringute korraldamise ja põllumajandustootjate teavitamise kõrge tase ning jätkusuutlikkus ja järjepidevus teadusasutuses endas.

2013. aasta lõpus kuulutati välja konkurss Eesti Taimekasvatuse Instituudi direktori ametikohale ning uus direktor peaks alustama tööd 2014. aasta aprillist. Teadusnõukogu soovib direktori kohale inimest, kes peab vajalikuks instituudi mitmekülgset arengut, kes peab tähtsaks teadmussiiret ja koostööd tootjate, poliitikakujundajate ja nõustajatega ning kellele on oluline teadlaste motiveeritus ja koostöö ülikoolidega.

Valitsemisala organisatsiooni arendus

Üheksa kuud uue avaliku teenistuse seadusega

Urve Anter

Uus avaliku teenistuse seadus⁹ jõustus 1. aprillil 2013. aastal. See tõi ametiasutustes kaasa mitmeid põhimõttelisi muudatusi ning personali-osakondadele rohkelt tööd muudatuste elluviimisel. Nii juhtus ka Põllumajandusministeeriumis, kus hakkasime muudatusteks ette valmistuma juba ammu enne seaduse jõustumist.

Uue avaliku teenistuse seaduse väljatöötamisel oli mitu eesmärki. Üks seaduse põhilistest eesmärkidest – kehtestada ametniku mõiste uus definitsioon, mis kitsendaks ametnike ringi – tõi endaga kaasa viimaste aastate suurima muutuse riigisektoris, sest muutus puudutas otseselt väga paljusid inimesi. Põllumajandusministeeriumi 307 teenistuskohast muudeti 72 töökohtadeks, mis tähendas sama hulga inimestega töölepingute sõlmimist. Muudatus oli väga suur ja arvestades tõsiasja, et inimesed on alalhoidlikud ning kaugeltki mitte kõigile ei meeldinud selline ümberkorraldus, tuli teha põhjalikku selgitustööd töölepingute teemal ning pidada kauakestvaid läbirääkimisi. Vaatamata sellele, et üleminek ühelt töösuhte vormilt teisele toimus soodustingimustel ega toonud kaasa töötajale halvendavaid asjaolusid, lahkus selle protsessi käigus siiski neli inimest.

Valitses ka kartus, et uuest seadusest tingitud jagamine ametnikeks ja töötajateks lõhestab

organisatsiooni ühtsust, kuid peab tõdema, et õnneks siiski nii ei läinud. Sellele aitas kindlasti kaasa juhtkonna kindel seisukoht, et asutuses töökorralduslikke juhendeid ja kordasid kehtestades kohtleme oma inimesi võimalikult võrdsetena. Nii näiteks on välislähetuste, koolituse, värbamise jt korrad ning palgajuhend mõeldud nii ametnikele kui ka töötajatele.

Paraku ei anna uus seadus võimalust ei edutamiseks ega üle viimiseks ühelt kohalt teisele. Selline seisukoht tuleneb uue seaduse teisest eesmärgist – tagada kõigile võrdne ligipääs ametikohtadele, kehtestades konkursi kohustuslikkuse. Uue avaliku teenistuse seaduse kohaselt kehtib nõue, et kõik vabad ametikohad, k.a näiteks lapsehoolduspuhku-sele jääjate tähtajalised kohad täidetakse vaid konkursi korras.

Kahtlemata tekitab see olukorra, kus nii mõnigi konkurss tuleb välja kuulutada teadmise, et meil tegelikult on olemasolevate kolleegide hulgas suurepäraselt sobiv ametnik. Kui näiteks 2012. aastal toimus 22 konkurssi, siis 2013. aastal oli 37 konkurssi, millest sisekonkurssi oli 12. Rõõm on tõdeda, et oleme muutunud atraktiivsemaks, sest konkursid on muutunud osa-võturohkeks. Kokku kandideeris konkurssidel 2013. aastal 354 inimest. Eriti tihe oli näiteks

⁹ „Avaliku teenistuse seadus“ (RT I, 06.07.2012, 1)

Sügisvalguses on võlu. Autor Timo Anis. Põllumajandusministeeriumi fotokonkursil äramärgitud töö.

finantsosakonna peaspetsialisti konkurs, kuhu kandideeris 45 soovijat, kaubanduse ja põllumajandussaadusi töötleva tööstuse osakonna kaubanduse ja alkoholi turukorralduse büroo peaspetsialisti kohale 20 soovijat, siseaudiiti osakonna siseaudiitori kohale 25 kandidaati, IT kasutajatoe peaspetsialistik 39 kandidaati, strateegiaosakonna nõuniku ametikohale 28 soovijat, välissuhete osakonna nõuniku kohale 32 kandidaati jne.

Uue seaduse kolmas eesmärk – luua läbipaistev ja õiglane palgasüsteem, mis võtab arvesse tööturgu, isiku vastutust ja konkurentsivõimelisust – on muutnud palkade määramise lihtsamaks. Kui vana seaduse kohaselt koosnes teenistuja palk põhipalgast, põhipalga suurendusest ja erinevatest lisatasudest (näiteks staažitasu, kraaditasu jms), siis uue seaduse kohaselt määratakse ametnikule vaid üks ja konkreetne põhipalk. Uue seaduse valguses töötasime välja uue palgajuhendi, mis reguleerib lisaks minis-

teeriumi palkadele ka allasutuste peadirektorite ja hallatavate riigiasutuste direktorite palkasid. Sarnased palgajuhendid kinnitati ka valitsemisala ametitele.

Uus seadus kaotas sellised mõisted nagu „teenistuja“, „koosseisuväline“ ja „kohusetäitja“. Teenistujatest said ametnikud ja töötajad, koosseisuvälised kohad lisati ministeeriumi koosseisu ning kohusetäitjad, kui nad ei vastanud ametikohale esitatud nõuetele, nimetati teenistusse määratud ajani ja neil on aega 1. aprillini 2017 viia ennast vastavusse ameti- või töökohale esitatud nõuetega.

1. aprillil 2013 toimus oluline muudatus ka ministeeriumi struktuuris:

- toiduohutuse osakonnast lahutati taimetervise osa ning loodi taimetervise osakond;
- haldusosakonnas korraldati töö ümber nii, et osa haldusosakonna põhiülesannetest anti üle vastloodud infotehnoloogia osakonnale;

- välissuhete ja eurokoordinatsiooni osakonna baasil loodi kaks iseseisvat osakonda: eurokoordinatsiooni osakond ja välissuhete osakond. Eurokoordinatsiooni osakonna loomisel arvestati ka asjaoluga, et seoses eesistumiskohustuse realiseerimisega tõuseb oluliselt koormus eurokoordinatsiooni valdkonnas;
- moodustati strateegiaosakond kui arengukavadele ja strateegiatele keskenduv osakond;
- asekanterite juhtimis- ja töökoormuse muutmiseks jagati ümber asekanteritele alluvaid valdkondi; selle tulemusena muudeti asekanterite ametikohtade nimetusi ning loodi juurde halduse asekanterli ametikoht. Muudatuse kohaselt on ministeeriumi

koosseisus nüüd kalanduspoliitika ja välissuhete asekanterli, põllumajandus- ja maaelupoliitika asekanterli, toiduohutuse ning teaduse ja arenduse asekanterli ning halduse asekanterli ametikoht.

Ka need muutused töid kaasa hulgaliselt nii sisulisi kui vormilisi ümberkorraldusi.

Kokkuvõtteks võib öelda, et uue avaliku teenistuse seaduse rakendamine on olnud pikk ja jõupingutusi nõudev protsess, kuid eks inimesed harjuvad lõpuks kõigega ja seegi seaduse rakendamise üleminekuetapp saab peagi ajalooks. Kui millestki väga kahju on, siis ilmselt pikast puhkusest, mis varem pikenes proportsionaalselt avalikus teenistuses töötatud aastatega.

Infotehnoloogia valdkonna konsolideerimine

Enno Veikesaar

Põllumajandusministeeriumi haldusalas juhib infotehnoloogia (IT) alast arengut ja koostööd IT nõukogu. Nimetatud nõukogu otsustas erinevate asutuste IT üksuste konsolideerimise ministeeriumi juurde aastal 2012. Konsolideeriti Põllumajandusministeeriumi, Põllumajandusameti, Veterinaar- ja Toiduameti, Maamajanduse Infokeskuse, Põllumajandusuuringute Keskuse ning Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi IT üksused. Aprillis 2013 loodi ministeeriumis infotehnoloogia osakond.

Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskus analüüsis 2013. aastal riigiasutuste IT olukorda. Analüüsi tulemuseks oli üldine soovitus koondada ministeeriumide haldusalas olevad IT üksused ministeeriumide IT osakondadesse. Täna on Põllumajandusministeeriumi haldusalas kaks IT keskust – ministeeriumi infotehnoloogia osakond ning Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti infotehno-

loogia osakond. Järgnev puudutab ministeeriumi infotehnoloogia osakonna tegemisi.

Konsolideerimine – mis ja milleks?

Konsolideerimise eesmärgiks on tavaliselt ühtsete standardite kehtestamine ja juurutamine kogu haldusalas. Esimesel etapil pole kindlasti loota materiaalselt kokkuhoidu, kuid ajapikku tagab infosüsteemide platvormide ja arenduse ühtlustamine ning IT halduse koordineeritum korraldamine ka kokkuhoiu. Pole ju võimalik ega majanduslikult otstarbekas palgata igasse asutusse mitut kõrgetasemelist andmebaaside või serverite administraatorit.

Eraldi teema on küberturvalisuse tagamine ministeeriumi haldusalas – erinevate infotehnoloogia kasutuskordade kehtestamine ja juurutamine ning uuemate platvormide kasutamine peab

tagama IT turvaintsidentide vähenemise, ühtlasi aga tõstma intsidentidele reageerimise kiirust.

Mida IT valdkonna konsolideerimine tähendab? Kas ainult inimeste koondamist ühte osakonda? Ei – konsolideeritakse ka infotehnoloogilised lahendused, st üksteisega ühendatakse kõikide konsolideeritud ametiasutuste IT-süsteemid. IT infrastruktuuri projektid, mis infotehnoloogia osakond konsolideerimise eesmärgil 2013. aasta jooksul korraldas, olid mahukad ja seotud erinevate osapooltega. Seetõttu ei kulgenud kõik nii kiiresti, kui me algul lootsime. 2013. aasta lõpuks olid projektid lõpetatud ja ligi 1000 töökohta said ühendatud ühte võrku – tänu sellele saab nüüd kasutajaid hallata ükskõik millisest konsolideeritud IT osakonna asukohast.

Praegu toimub konsolideeritud IT-ga asutustes uute infosüsteemide arendus ühtsel platvormil, mis tagab süsteemide parema koostoime. Oleme kaasamas projektide lähteülesannete sisu hindamisse Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi spetsialiste – tähtis on tagada, et igast IT-sse investeeritud eurost tõuseks kasu kas elanikkonnale ja ettevõtjatele osutatud kiirema ning kvaliteetsema teenuse näol või vananenud tehnoloogia väljavahetamisest ja töökorralduse muutmisest tulenevalt kokkuhoiult. Projekte juhivad ministeeriumi projektijuhid, lahenduste kvaliteedi tagab kvaliteedikontrolli protseduur. Kõik uued infosüsteemid paigaldatakse ministeeriumi serverite keskkonda, mis hõlbustab infosüsteemide haldust.

Strateegilistel põhjustel oleme otsustanud, et suuremates keskustes asuvad infotehnoloogia osakonna töötajad kohapeal. Nii on meil spetsialistid tööal Tallinnas, Sakus, Jänedal ja Tartus. Spetsialiste ei saa me paigutada siiski kõikidesse asukohtadesse – kohtades, kuhu me oma spetsialisti saata ei saa, plaanime korraldada IT teenuste osutamise partnerite abiga.

IT haldus – mida see tähendab?

Infotehnoloogia osakonnas on kaks valdkonda: IT haldus ja infosüsteemide arendus. IT haldus on koondatud infrastruktuuribüroosse, kus töö-

tab 14 inimest. Plaanis on juurutada töökorraldus, mis on maailmas IT teenuste halduses kvaliteedimärgiks – ITIL.

Mida selline töökorraldus tähendab? Kõige aluseks on ministeeriumi klienditugi – see on nn kontaktpind kasutajate ja infotehnoloogia osakonna vahel. Kõik pöördumised telefonitsi, meili teel või muul viisil sisestatakse teenuste halduse infosüsteemi IncidentMonitor. Iga sisestatud juhtum saab juurde tunnuse, mis määrab selle lahendamise prioriteedi. Kõikide pöördumiste registreerimine on vajalik kvaliteedi kontrollimiseks – kui kaua võttis aega

Ämma kätetöö. Autor Vahur Mõttus.
Põllumajandusministeeriumi fotokonkursile esitatud töö.

Kastepärlid. Autor Urve Steinfeld. Põllumajandusministeeriumi fotokonkursi III koht.

probleemi lahendamine, kas sisuliselt tehti kõik õigesti, kas lahendus leiti. Sisestatud info moodustab samuti teadmusbasi, mis aitab kiiremini lahendusi leida. Lihtsamad ja kiiresti lahendatavad juhtumid lahendatakse klienditoe esimeses tasemes ehk pöördumise vastuvõtja poolt. Vajadusel suunatakse lahendamine edasi klienditoe teisele tasemele, kus on kogenud spetsialistid ja kus on selleks rohkem aega. Kui on vaja lahendamiseks kohale minna, siis kaasatakse töötajaid kohapeal või suunatakse juhtum lahendamiseks partneritele. Administraatorid tegelevad serverite, rakenduste ja võrgu haldamisega, olles samuti kaasatud ühtsesse töökorraldusse. Lõppenud on erinevate monitooringulahenduste seadistamine; need aitavad omakorda ennetada ja avastada tööd segavaid juhtumeid.

Praegune suurim probleem IT halduse osas on halduse tööriista puudumine konsolideeritud ametite juures, sest vastav tarkvara on täna olemas vaid ministeeriumi töökohtade halduseks. Konsolideerimise tulemusel plaanime hankida keskselt turbetarkvara ja Microsofti litsentsid. Püüame ühtlustada allasutuste arvutiparki, et kõik arvutid suudaksid töötada vajaliku turbetarkvaraga ning teisi arvuteid ohustamata.

2014. aasta eesmärk on panna konsolideeritud IT haldus infotehnoloogia osakonnas korralikult tööle ning sõlmida teenustaseme lepingud, kus oleks kirjas kõik pakutavad teenused ja nende parameetrid.

Väga tähtis valdkond on küberturvalisuse tagamine. Aastal 2014 toimub kolmetasemelise turvameetmete süsteemi ISKE audit. Kui audit

leiab puudusi, siis saab 2014. aastal meie kõige tähtsamaks ülesandeks nende kõrvaldamine.

Oleme oma osakonnaga püüdnud arendada suhtevõrgustikku, et võimalusel tellida meil puuduvad teenused näiteks teistelt riigiasutustelt. Praegu konkreetseid kokkuleppeid veel ei ole, aga oleme koostöö arendamisel optimistlikud.

Infosüsteemide arendus – mis teoksil, mis plaanis?

Infosüsteemide arendus on väga oluline valdkond. Ministeeriumi haldusalas on infosüsteemid üsna ebaühtlase tasemega. Vabariigi Valitsuse infoühiskonna arengukava näeb ette e-teenuste väljaarendamise, et elanikel ja ettevõtetel oleks mugavam riigiga asju ajada. Infosüsteemide arendamine on lähiaja olulisim teema meie infotehnoloogia osakonnas. Täna on meil tööl kaks projektijuhti, kes juhivad nii ajaliselt, rahaliselt kui ka töömahult väga suuri projekte. Selgelt on olemas vajadus tugevdada osakonna infosüsteemide valdkonda. Näiteks kalanduse elektroonilise registreerimise infosüsteem on ilma haldurita ja seetõttu on raske pakkuda kalamajandusosakonnale tehnilist tuge, kindlustada infosüsteemi pidev talitus ja juhtida muudatusprojekte.

Üks oluline arendatav infosüsteem elanikega suhtlemisel on Põllumajandusministeeriumi Kliendiportaal, mille kaudu saab kodanik oma taotlusi edastada, maksta riigilõivud ning näha taotluste kohta tehtud otsuseid ja muid dokumente. Kliendiportali arendus on seotud otseselt 2014. aasta 1. juulil kehtima hakkava majandustegevuse seadustiku üldosa seadusega¹⁰. Riigiportaalist eesti.ee saab otse liikuda ministeeriumi kliendiportali ja teha kõik toimingud lihtsalt ning väikese vaevaga.

Käimas on Veterinaar- ja Toiduameti järele-

valve infosüsteemi arendus. Tegemist on väga mahuka arendusega, mis kestab 2014. aasta lõpuni. Arendus viib ka osa andmekogusid üle uuele tehnoloogiale, samuti automatiseeritakse toidu- ja söödavaldkonna järelevalve tegevused. Sellised suured arendusprojektid võtavad väga palju ressursi ka tellijalt – pidevalt tuleb osaleda analüüsimisel, testida rakenduste komponente, leida koos lahendusi jne.

2013. aastal kulus meil koos Põllumajandusametiga väga palju energiat taotluse ettevalmistamiseks, et saada Euroopa Liidu struktuurivahendite toetust Põllumajandusameti infosüsteemi esimese etapi elluviimiseks. Vabariigi Valitsus kinnitas vahendite jaotuse oma otsusega. Kogu arenduse kolm etappi võtavad aega vähemalt kolm aastat. Eesmärk on viia infosüsteemiga katmata valdkonnad uuele tasemele, arendada tehnoloogiliselt edasi andmekogusid ning parandada e-teenuseid.

Omaette keeruline valdkond on maaparandusüsteemide register, mille analüüs kohe valmib, seega sisuliselt oleks võimalik arendust alustada juba 2014. aastal.

Põllumajandusuuringute Keskusele on valminud labori infosüsteemi analüüsi lähteülesanne. Arendust tuleb alustada esimesel võimalusel.

Kõikides infosüsteemides on plaanis kasutada standardset finantsmoodulit, mille loomine on lähiajal vajalik.

Plaane ja vajadusi on väga palju. 2013. aasta viimasel IT nõukogul lõime kokku investeeringute koguvajaduse – see on väga suur. Ilma struktuurifondi vahendite toeta pole kindlasti võimalik saavutada kvalitatiivset hüpet konsolideeritud asutuste infosüsteemide arengus. Samuti tuleb oluliselt tugevdada ministeeriumi infotehnoloogia osakonna projektijuhtimise meeskonda nii tõsiste ja suurte ülesannetega hakkama saamiseks.

¹⁰ „Majandustegevuse seadustiku üldosa seadus“ (RT I, 25.03.2011, 1)

Siseauditi konsolideerimine

Margit Krieger

Siseauditeerimise eesmärgiks on anda juhtkonnale kindlust, et riskijuhtimise, kontrolli- ja valitsemisprotsessid toimivad mõjusalt ning tagavad organisatsiooni eesmärkide saavutamise.

Kaitseliini kolmeastmelises mudelis (vt joonis) paikneb siseaudit kaitseliini kolmandal tasandil, analüüsides ja hinnates kontrollide toimimist, kvaliteeti ning tulemuslikkust, seda eelkõige kõrge riskiga valdkondades.

Põllumajandusministeeriumis on siseauditi osakond töötanud alates 2004. aastast. Seega saab siseauditi osakonnal 2014. aastal täis kümme tegutsemisaastat, mis on avaliku sektori siseauditi funktsiooni arengu seisukohalt kindlasti märkimisväärne tulemus. Kuni 2013. aastani oli siseauditi osakonna ülesandeks siseauditeerimise, sh nii kindlust kui nõu andvate tööde läbiviimise korraldamine ja koordineerimine ministeeriumis ning selle valitsemisalas. Lisaks oli moodustatud eraldi siseauditi üksus või nimetatud teenistusse siseaudiitor Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ametis (PRIA), Veterinaar- ja Toiduametis, Põllumajandusuuringute Keskuses ning Veterinaar- ja Toidulaboratooriumis.

Lisaks siseauditeerimisele täidab ministeeriumi siseauditi osakond ka Euroopa Kalandusfondi auditeerimisasutuse ülesandeid ning Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi ja Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi pädeva asutuse

ülesandeid. Nende ülesannete hulgas on ka makseagentuuri akrediteerimine ja perioodiline seire selle üle, kas makseagentuur vastab jätkuvalt akrediteerimistingimustele.

Olulisemad muudatused siseauditeerimise regulatsioonis toimusid 2010. aastal, kui nõuded siseauditeerimisele ja siseaudiitoritele sätestati audiitortegevuse seaduses¹¹. Täpsemad reeglid on kehtestatud 2012. aasta lõpus jõustunud Vabariigi Valitsuse määrusega „Täidesaatva riigivõimu asutuse siseauditeerimise üldeeskiri“¹².

Siseauditeerimise regulatsioon hõlmab eelkõige järgmisi nõudeid:

- siseauditeerimise läbiviimine vastavalt IIA¹³ loodud rahvusvahelistele siseauditeerimise standarditele;
- pideva sisemise ja perioodilise välise kvaliteedihindamise läbiviimine, et hinnata, kas siseauditi üksuse tegevus vastab jätkuvalt rahvusvahelistele siseauditeerimise standarditele;
- siseaudiitori kutsekvalifikatsioon, mis tähendab, et siseaudiitori kutsetegevusega saab tegeleda isik, kes on sooritanud vastava eksami (kas CGAP¹⁴ ja riigihaldusõiguse või CIA¹⁵ eksami).

Seega on Eestis siseauditeerimise korraldamise nõudeid muudetud järjest rangemaks. Neile nõuetele vastavuse tagamiseks tuli üle

¹¹ „Audiitortegevuse seadus“ (RT I, 2010, 9,41)

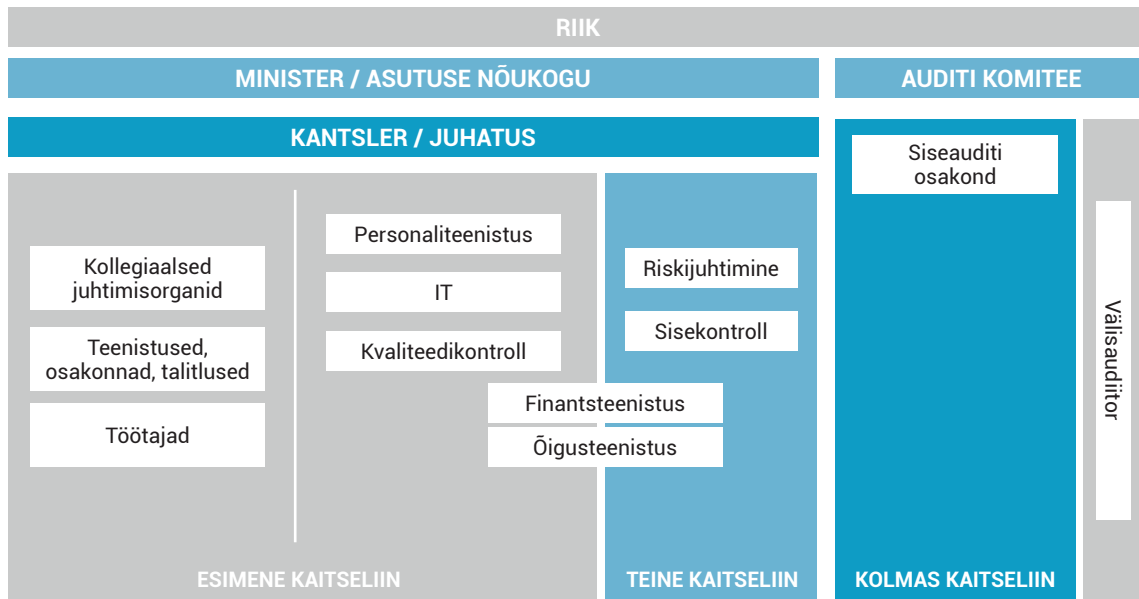
¹² RT I, 09.10.2012

¹³ *Institute of Internal Auditors*

¹⁴ *Certified Government Auditing Professional*

¹⁵ *Certified Internal Auditor*

Kaitseliini mudel

vaadata siseauditeerimise korraldus ka Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas ja viia sisse vajalikud muudatused. Eelkõige on muudatused tingitud sellest, et ühe siseaudiitoriga siseauditi üksusel on keeruline täita kehtestatud nõudeid. Samuti on raske leida allasutustesse inimesi, kellel on või kes kavatsevad omandada siseaudiitori kutsetegevuseks vajaliku sertifikaadi (kutsetunnistuse).

Siseauditeerimise korraldamist Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas reguleerib põllumajandusministri käskkiri, millega on kehtestatud siseauditeerimise juhtimise, koordineerimise ja korraldamise põhimõtted ning siseauditeerimise kvaliteedi tagamise ja siseauditi üksuse tegevuse aruandluse kord.

Olulisemaks muudatuseks siseauditeerimise valdkonnas on tegevuse ümberkorraldamine alates 2013. aasta juunist – ministeeriumi valitsemisalas on moodustatud siseauditeerimisega kaetuse tagamiseks kaks organisatsiooni ning määratud kõrgem juhtorgan ja tippjuhtkond.

Vastutus siseauditi kutsetegevuse korraldamise eest on jagatud järgmiselt:

- Põllumajandusministeeriumi siseauditi osakond korraldab ja viib läbi auditeid ning nõuandvaid töid ministeeriumis ja ministeeriumi valitsemisala asutustes, v.a PRIA-s;
- PRIA-s on eraldi siseauditi osakond makseagentuurile Euroopa Komisjoni määrusega kehtestatud nõuete tõttu.

Muudatused siseauditeerimise korralduses võimaldavad:

- keskenduda valitsemisala seisukohalt oluliste teemade auditeerimisele ja teha seda süsteemselt, hõlmates kõiki asutusi, keda auditeeritav valdkond või protsess puudutab;
- tagada siseauditeerimise kvaliteet ja vastavus rahvusvahelistele siseauditeerimise standarditele (ministeeriumi ja PRIA siseauditi osakonnad on läbinud välise kvaliteedi-hindamise vastavalt 2010. ja 2009. aastal);
- luua siseaudiitoritele võimalused vajalike erialaste ja auditeeritava valdkonna põhiste kompetentside arendamiseks.

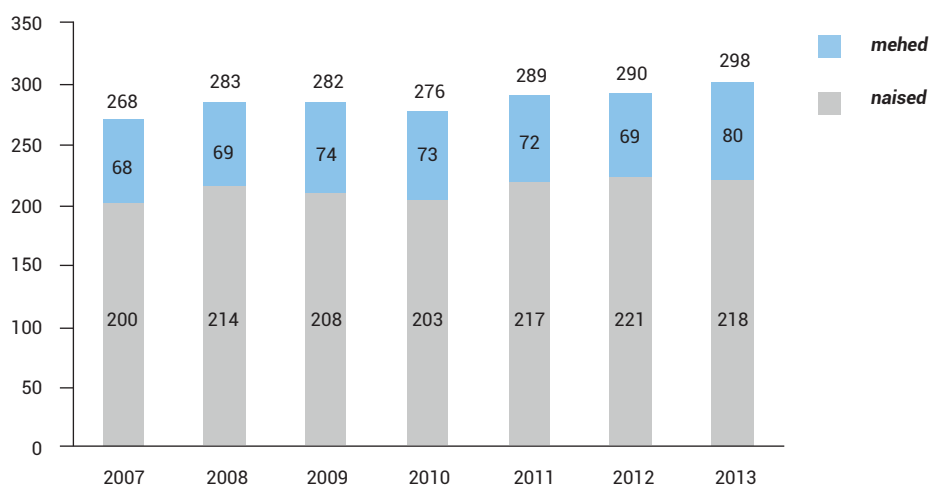
Põllumajandusministeeriumi personal

Meie inimesed

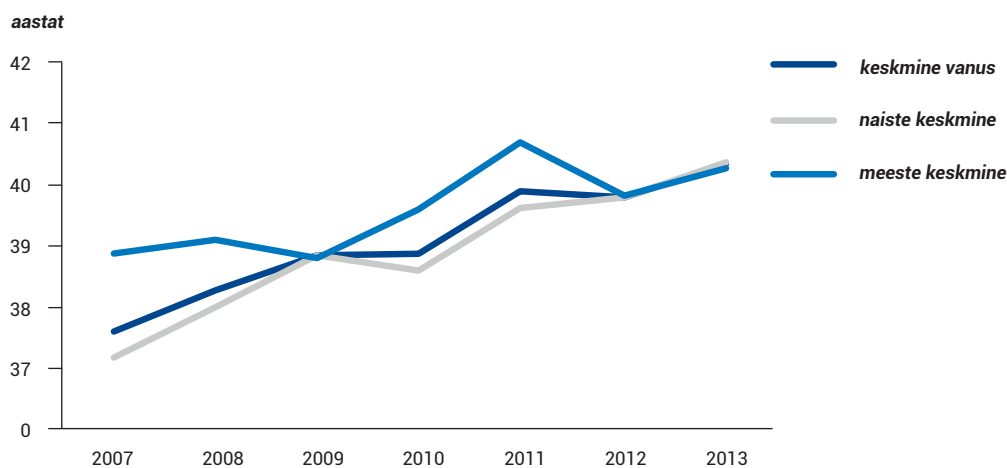
Keskmine Põllumajandusministeeriumis töötanud isik 2013. aasta 31. detsembri seisuga oli naissoost ametnik, 40 aastat ja 5 kuud vana, magistri-

kraadiga või magistrikraadile vastava kvalifikatsiooniga (või magistrikraadi omandamas) ning ministeeriumis töötanud ligikaudu 8 aastat.

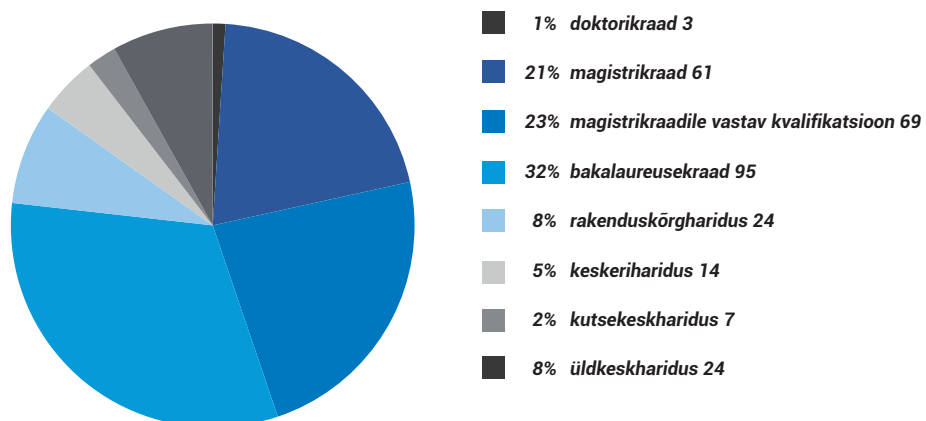
Põllumajandusministeeriumi ametnike ja töötajate arv aastatel 2007–2013 (31. detsembri seisuga)

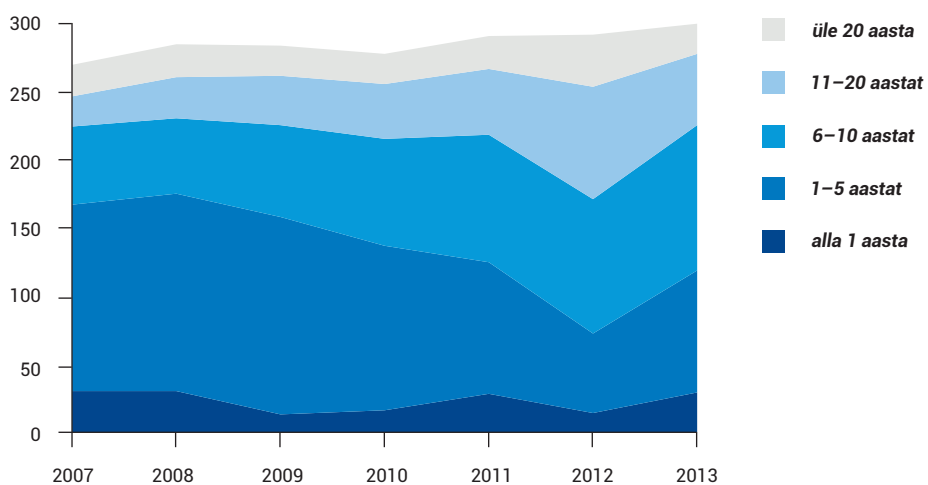
Põllumajandusministeeriumi ametnike ja töötajate keskmine vanus aastatel 2007–2013 (31. detsembri seisuga)

**Põllumajandusministeeriumi isikkoosseisu hariduslik struktuur
seisuga 31. detsember 2013**

**Põllumajandusministeeriumi ametnike ja töötajate asutuse staaž aastatel 2007–2013
(31. detsembri seisuga)**

Meie tublimad

Põllumajandusministeeriumi hõbedase teenetemärgi kavaler 2013. aastal

Põllumajandusministeeriumi hõbedane teenetemärk antakse eduka tegutsemise eest põllumajanduse, toidutööstuse, maaelu või maettevõtluse edendamisel või tulemusrikka koostöö eest ministeeriumiga.

Hõbedase teenetemärgi pälvis **Leiti Tulf**, kes tänu kümnete aastate pikkusele kogemusele personalitöö valdkonnas on Põllumajandusministeeriumi personalitöö vankumatu alustala.

Leiti Tulf

Põllumajandusministeeriumi teenetemärkide kavalerid ja Eesti 2012. aasta parimad karjakasvatajad pärast Eesti Vabariigi 95. aastapäevale pühendatud aktust 21. veebruaril 2013. Paremalt esimene on hõbedase teenetemärgi pälvinud Leiti Tulf.

Meie endi poolt tunnustatud kolleegid:

Aasta Kolleeg 2013 – **Rein Rautits**

Aasta Uus Tegija 2013 – **Kaire Toom**

Aasta Tegu 2013 – **Eesti Taimikasvatuse Instituudi moodustamine**. Meeskonda kuulusid teadus- ja arendusosakond, personaliosakond, haldusosakond, finantsosakond ning kantsleri vanemabi Indrek Grusdam.

Osakondade pärlid 2012:

avalike suhete osakond – **Mariliis Leiner**

eurokoordinatsiooni osakond – **Liina Grünberg**

finantsosakond – **Kadri Veertee**

haldusosakond – **Ivika Vutt**

infotehnoloogia osakond – **Kaspar Väärtnõu**

kalamajandusosakond – **Reili Kivilo**

kaubanduse ja põllumajandussaadusi töötleva tööstuse osakond – **Mariann Roos**

maaelu arengu osakond – **Anne-Liisi Mändmets**

personaliosakond – **Mare Ranna**

põllumajandusturu korraldamise osakond – **Ahto Tilk**

siseauditi osakond – **Mari Pajussaar**

strateegiaosakond – **Karmen Limmer**

taimetervise osakond – **Vahur Mõttus**

teadus- ja arendusosakond – **Hanna Kreen**

toiduohutuse osakond – **Allan Aleksašin**

välissuhete osakond – **Kai Kasenurm**

õigusosakond – **Ingrid Raidme**

Põllumajandusministeeriumi foto-konkursi „Hooaeg 2013“ võitjad:

I koht – **Timo Anis** fotodega „Töö ei karda vanust“ ja „Seekord tuli tali teisiti“

II koht – **Triin Viljasaar** fotodega „Räästa all“ ja „Mes sa hull klõpsid, tule tee parem musi“

III koht – **Urve Steinfeld** fotoga „Kastepärlid“

Publiku lemmik – **Timo Anise** foto „Töö ei karda vanust“

Äramärgitud tööd:

Kätlin Kalajärv „Kala“

Liis Reinma „Karjamaal“

Triin Viljasaar „Mmm... maasikale“

Timo Anis „Rapsi kuma“, „Sügisvalguses on võlu“

Sellised me oleme

Põllumajandusministeeriumi juhtkond

Vasakult: toiduohutuse ning teaduse ja arenduse aseksler Toomas Kevvai, põllumajandus- ja maaelupoliitika aseksler Illar Lemetti, põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder, kantsler Ants Noot, kalanduspoliitika ja välissuhete aseksler Olavi Petron.

Pildistatud 4. märtsil 2014.

Vasakult: (istuvad) toiduohutuse ning teaduse ja arenduse aseksler Toomas Kevvai, põllumajandus- ja maaelupoliitika aseksler Illar Lemetti, põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder, kantsler Ants Noot, kalanduspoliitika ja välissuhete aseksler Olavi Petron; (seisavad) kantsleri vanemabi asendaja Kairi Andresson, aseksleri vanemabi Viktoria Bobõljova, aseksleri vanemabi Liina Stranberg-Plaado, kantsleri vanemabi Viive Kupits, ministri nõunik Kalle Liebert, kantsleri vanemabi Indrek Grusdam, ministeeriumi nõunik Rein Rautits, ministeeriumi nõunik Jaanus Kuusler, ministri nõunik Andres Luus.

Pildilt puudub ministri abi Gert Elmaste.

Pildistatud 4. märtsil 2014.

Siseauditi osakond

Vasakult: Marika Adler, osakonnajuhataja Margit Krieger, Triin Viljasaar, Urmas Mets, Mari Pajussaar, osakonnajuhataja asetäitja Krista Jakobson, Kersti Karileet.

Pildistatud 4. märtsil 2014.

Maaelu arengu osakond

Vasakult: (istuvad) Sille Rähn, Sirlu Kalbus, osakonnajuhataja ülesannetes Marko Gorban, Tanel Tang, Reelika Päädam, Madli Karjatse, (seisavad) maaparanduse ja maakasutuse büroo juhataja Mati Tõnismäe, Krisela Uussaar, Virge Harzia, Kristine Hindriks, Reena Osolin, Helve Hunt, Olev Krist, Timo Anis, Helju Hubel, Tõnu Taat, Harry Päss, Elar Neito, Eve Salumaa, Rainer Raidmets, kohaliku algatuse ja elukeskkonna büroo juhataja Anneli Kimmel, põllumajanduskeskkonna büroo juhataja Katrin Rannik.

Pildilt puuduvad: Vivia Aunapuu-Lents, Kaidi Jakobson, Ove Pöder, Merje Põlma, Merle Saaliste, Sille Teiter, Vahur Vider.
Pildistatud 4. märtsil 2014.

Põllumajandusturu korraldamise osakond

Vasakult: (istuvad) Toomas Lepplaan, Ahto Tilk, osakonnajuhataja asetäitja ülesannetes Erkki Miller, Reno Paju, Martti Mandel, (seisavad) Urve Valdmaa, Ragni Raiste, Veronika Vallner-Kranich, tulupoliitika büroo juhataja Liisa Kähr, Kadri Rand, osakonnajuhataja Mai Talvik, Eveli Naaris, Marii Maiste, põllumajanduse otsetoetuste büroo juhataja Triin Kraav, loomakasvatussaaduste büroo juhataja Liina Jürgenson.

Pildilt puuduvad Kalev Karisalu, Katre Kirt.
Pildistatud 4. märtsil 2014.

Kaubanduse ja põllumajandussaadusi töötleva tööstuse osakond

Vasakult: (istuvad) osakonnajuhataja asetäitja Kadi Raudsepp, kaubanduse ja alkoholi turukorralduse büroo juhataja Meeli Lindsaar, Helen Sõber-Seepere, Berit Jürgenson, Joosep Lukk, (seisavad) Mariann Roos, Martin Pretke, Jaanus Joasoo, Kalle Nõlvak, osakonnajuhataja Taavi Kand, turu arendamise büroo juhataja Aleksander Vukkert, Marje Mäger.

Pildilt puudub Regina Veskimäe.
Pildistatud 4. märtsil 2014.

Toiduohutuse osakond

Vasakult: (istuvad) Kairi Hüüdma, toiduhügieeni büroo juhataja Ingrid Vesmes, toidu üldnõuete büroo juhataja Haidi Kanamäe, Eve Paju, Sille Vahter, Kaili Sillamaa, Siret Dreyersdorff; (seisavad) Margus Proses, loomakaitse ja põllumajandusloomade aretuse büroo juhataja Sirje Jalakas, osakonnajuhataja asetäitja Pille Tammemägi, Piret Aasmäe, Katrin Lõhmus, Külli Johanson, osakonnajuhataja Martin Minjajev, Ülle Pau, Allan Aleksašin, Eva Peegel, loomatervise büroo juhataja Enno Piisang, toidujärelevalve büroo juhataja Maia Radin, Piret Priisalu, Elsa Peipman.

Pildilt puuduvad Eda Ernes, Moonika Kaeramaa, Kairi Ringo, Siret Surva, Külli Suurvarik, Anneli Tuvike.
Pildistatud 27. veebruaril 2014.

Taimetervise osakond

Vasakult: (istuvad) Olga Lavrentjeva, taimekaitse büroo juhataja Evelin Hillep, Julia Viguro, Merjan Savila, (seisavad) osakonnajuhataja Sigmar Suu, Eve Ader, Vahur Mõttus, mahepõllumajanduse büroo juhataja Marika Ruberg, Helis Varik, Margot Pomerants.

Pildilt puuduvad taimse materjali büroo juhataja Kristiina Digryte, Tarvo Järve, Renata Tsurjan.
Pildistatud 27. veebruaril 2014.

Teadus- ja arendusosakond

Vasakult: (istuvad) Kaire Kasearu, Hanna Kreen, Maarja Malm, (seisavad) Helena Pärenson, Epp Espenberg, osakonnajuhataja Külli Kaare, Maarja Kuldjärv, Liina Kaljula.

Pildistatud 27. veebruaril 2014.

Kalamajandusosakond

Vasakult: (istuvad) Epp Meremaa, Lydia Puhm, osakonnajuhataja asetäitja Merje Frey, osakonnajuhataja Ain Soome, Kristi Ilves, Sirlis Nellis, (seisavad) Lya Mägi, Maarja Purik, Liis Reinma, Tamara Kõllamets, Eduard Koitmaa, Kaie Nuut, turukorralduse ja kaubanduse büroo juhataja Hannes Ulmas, Sandra Suviste, kalanduse arengu büroo juhataja asendaja Juhani Papp, Reili Kivilo, Keesi Pära, Eve Külmallik, kalapüügi korralduse ja andmete analüüsi büroo juhataja Gunnar Lambing, Egle Järlov, Merle Vesiloo, Aili Pära.

Pildilt puuduvad: Eda Aps, Irina Belova, Leo Bergström, Kaidi Kaljula, Marilyn Koppel, Margus Ljubimov, Anne Mändla, Andres Oper, Katri Spirka, Peeter Tõnismäe.

Pildistatud 4. märtsil 2014.

Välissuhete osakond

Vasakult: Malle Klaassen, nõunik osakonnajuhataja asetäitja ülesannetes Janika Salev, osakonnajuhataja Ruve Šank, Kai Kasenurm, Galina Jevgrafova.

Pildilt puuduvad välisesindustes töötavad Siim Tiidemann, Kristina Uibopuu, Tiina Vares.
Pildistatud 27. veebruaril 2014.

Eurokoordinatsiooni osakond

Vasakult: Mihkel Kärg, Liisa Vipp, Pirjo Laanesaar, osakonnajuhataja asetäitja osakonnajuhataja ülesannetes Madis Pärtel.

Pildilt puuduvad välisesindustes töötavad Liina Grünberg, Svetlana Jankovenko, Kristiina Lillestik, Peeter Seestrand.
Pildistatud 4. märtsil 2014.

Haldusosakond

Vasakult: (istuvad) Olavi Otsa, Tõnu Tammearu, osakonnajuhataja Taimo Staalfeldt, Pavel Elhi, Kaupo Kontkar, Krista Lips, (seisavad) Ivika Vutt, Merilen Sõrmus, Mari Hõbemäe, osakonnajuhataja asetäitja Riina Velleste, Imbi Mäeste, Kätlin Kalajärvi, asjaajamis- ja teenindusbüroo juhataja Lilian Tude, Urve Steinfeld, riigivara haldamise büroo juhataja Helje Veer, Külli Vanaselja, Tiia Juhanson, Evi Hõbemäe, Kaja Roosipuu.

Pildilt puuduvad Tanel Puuste, Jaana Tulk.
Pildistatud 4. märtsil 2014.

Infotehnoloogia osakond

Vasakult: (istuvad) Villu Lõhmus, Jana Liba, osakonnajuhataja Enno Veikesaar, Kaire Toom, Meelis Viht, (seisavad) Janek Solodin, infrastruktuuribüroo juhataja Reimo Roosileht, Pavel Poljakov, Natalia Kuznetsova, Janno Lamus, Käärt Kaljuvee, Alar Kess, Tõnu Härm, Kaspar Väärtnõu, Marti Dobrus, Madis Moora.

Pildilt puuduvad Marek Eller, Margus Treier.
Pildistatud 4. märtsil 2014.

Personaliosakond

Vasakult: (istuvad) Sirje Vrager, Ülle Vajak, osakonnajuhataja Urve Anter, osakonnajuhataja asetäitja Tiina Uulma, Kadri Kruusvee, (seisavad) Ellen Kuusik, personali- ja palgaarvestuse büroo juhataja Mare Ranna, Katrin Pajunurm, Hilja Pihl, Irina Lepp, Helle-Mare Kurtmann.

Pildilt puudub Leiti Tulf.
Pildistatud 4. märtsil 2014.

Finantsosakond

Vasakult: (istuvad) Kadri Veertee, Mariina Rätsep, osakonnajuhataja asetäitja Inda Vaht, osakonnajuhataja Astra Tiks, välisvahendite büroo juhataja Marika Aro, Evelin Ratassep, (seisavad) Mairi Kärner, Eve-Helve Sune, Reet Vatsk, Helda Paatsi, Vladislava Uring, Merle Kadak, Katri Martinson, Ülle Päiv, Maie Sau, Eva Kajasalu, Elo Rüütel, Reet Pukk.

Pildistatud 4. märtsil 2014.

Strategiaosakond

Vasakult: osakonnajuhataja Helen Raun, Karmen Limmer.

Pildistatud 4. märtsil 2014.

Õigusosakond

Vasakult: (istuvad) Christel Ilves, Maarika Öövel, osakonnajuhataja Marika Kairjak, Jaana Lepik, Karina Torop, (seisavad) Helen Palginõmm, Margit Rum, Riina Kurm, Laura Ojava, Geir Veski, Janne Raba, Diana Rammul.

Pildilt puuduvad osakonnajuhataja asetäitja Ingrid Raidme, Pille Eller, Arvo-Mart Elvisto, Evelyn Hallika, Raili Sillart.
Pildistatud 4. märtsil 2014.

Avalike suhete osakond

Vasakult: (seisavad) Kaisa Väärtnõu, pressiesindaja Karin Volmer, Merike Koov, (istub) osakonnajuhataja Kristo Mäe.
Pildistatud 27. veebruaril 2014.

